

Analyzing the Way to Respond to Child-Friendly City Indicators in the New and Traditional Context of Rasht City

Zahra bidarigh mehr ^{1*}

1. Instructor, Department of Architecture, Faculty of Architecture, Art & Urban engineering, University of Payame noor, Tehran, Iran

Highlights:

The right to participation for children enables them to access decisions that lead to the creation of child-centered urban spaces. The right to ownership also includes the right to access and create new spaces that align with their needs.

By studying the indicators of child-friendly cities, it is concluded that these components are among the most important principles of urban livability.

ARTICLE INFO

EXTENDED ABSTRACT

UPK, 2024

VOL. 8, Issue 3, PP, 25-48

Received: 04 Jan. 2024

Accepted: 08 Aug. 2024

Article Type:

Research article

Keywords: Child friendly city, Child-oriented neighborhood, Rasht city, Children's participation, attendance

Cite this article:

bidarigh mehr. Z. (2024). Analyzing the Way to Respond to Child-Friendly City Indicators in the New and Traditional Context of Rasht City. *Urban Plan Knowl*, 8(3), 25-48.

DOI:

[10.22124/upk.2025.28383.1972](https://doi.org/10.22124/upk.2025.28383.1972)

Introduction: The lack of urban spaces for children's presence and the insecurity of these spaces in urban environments have led to a different assessment of children's sense of belonging to urban areas, rendering these spaces inadequate for children's daily activities. Therefore, considering the fundamental role of the environment in shaping a child's personality and development, attention to children and their social needs within the contexts of cities and neighborhoods is one of the most important issues facing society today. From this perspective, child-friendly initiatives aim to grant citizenship rights to children, reduce violence against them, and more. Since urban facilities in social and cultural dimensions for children are very limited, if we can focus on planning in cities facing population concentration and various deficiencies, the process of children's interaction with their environment (in a broad sense) will be seriously affected. Thus, such planning represents an effort to create a healthy city for children and future generations. The importance of child-friendly urban planning goes beyond providing playgrounds; the interaction between children and their surrounding environment is a crucial factor (Aerts, 2018). This study aims to identify the strengths and weaknesses of the new and traditional contexts of cities and compare them concerning the principles and indicators of child-friendly cities. Through this approach, the research seeks to identify the components that effectively enhance the quality of public spaces to facilitate children's presence. The main question of this research is the extent to which the new and traditional contexts of cities respond to these indicators.

Methodology: The method of this research is descriptive-analytical and quantitative. It includes a set of methods aimed at describing the conditions or phenomena under study and also examines the components of urban environment quality from the perspective of children's needs in both traditional and new contexts. This research is classified as developmental-applied in terms of its objectives. Initially, by reviewing available scientific resources (books, articles, and research projects), the principles and indicators of child-friendly cities were explored, leading to the formulation of a framework of indicators for child-friendly cities and the definition of several sub-indicators for each of the main indicators to facilitate a more thorough examination.

A researcher-designed questionnaire was developed and finalized through interviews with 15 experts and specialists in psychology, architecture, and urban planning active in the research area. In the next step, 40 questionnaires, which had a calculated Cronbach's alpha of 0.916, were evaluated by the parents of the target child population. Based on theoretical studies and to

*Corresponding Author: bidarighmehr@gmail.com

Copyright: © 2024 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

achieve the research objectives, the proposed model of this study.

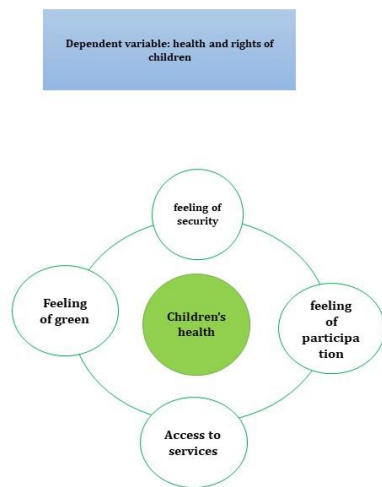

Figure 1. Analytical model of research

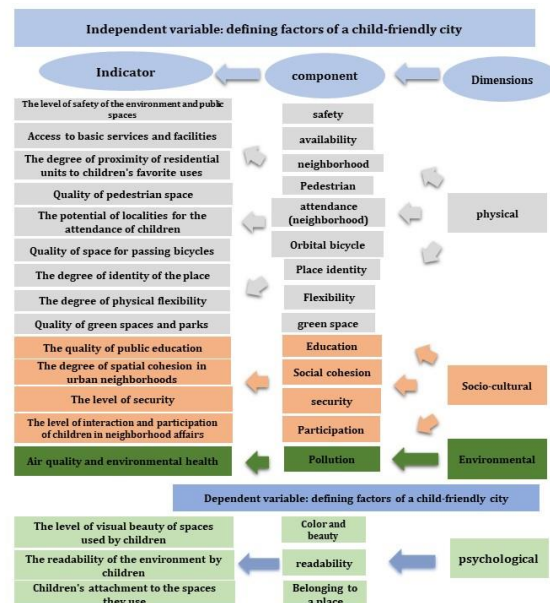

Figure 1. Analytical model of research

378 people were selected as the sample, including 193 students aged 6-9 and 97 students aged 10-12, 88 parents, teachers, and Psychologists who were studied using closed-ended questionnaires, interviews, and walking interviews (interviews conducted while walking in the space). The results obtained from the questionnaires were analyzed using SPSS25 software. The questionnaire included 68 questions in a Likert scale format. After analyzing the questionnaires, a Cronbach's alpha of 0.897 was achieved, and four variables with the highest scores were evaluated.

Results: After reviewing the main indicators in the literature, the framework of components for child-friendly cities—essentially a summary of the main indicators from various sources—was developed in consultation with experts and specialists in psychology, architecture, and urban planning through interviews. This framework includes their frequency of occurrence along with sub-indicators such as the level of safety and security, children's access to essential services and facilities, the presence of suitable public transportation, the quality of spaces for cycling and pedestrian pathways, the existence and quality of green spaces and natural elements, and the level of children's interaction and participation in neighborhood affairs. These components were assessed in Region 1 (new context) and Region 2 (traditional context) of Rasht. Based on the conducted studies, the criteria for an ideal child-friendly space can be categorized into three sections: objective components, subjective components, and functional components. To evaluate these components, observational methods were used for the objective discussions, along with interviews, completion of questionnaires, and children's drawings to examine the subjective and functional factors. The analysis of the criteria for an ideal child-friendly space indicates that the objective and functional components were emphasized in the new context, while the subjective components were prioritized in the traditional context.

Discussion: The quality of oversight is one of the most important elements of environmental quality in the management index for neighborhoods in Region 1. This is due to the relatively good safety and tranquility for children, parental supervision of children while in the space, the presence of local police, and the design and planning of spaces by officials. The quality of color, as an objective environmental factor, is a key element of environmental quality in the psychological index of this area. This is attributed to the use of murals on floors and walls in certain child-specific spaces in Region 1. Meeting the essential needs of children is a priority among the functional environmental factors. This is due to the high employment rate of parents, the ability to meet children's economic needs in the environment, the regional value of the neighborhood, and public and private investment in this area. Social security is a functional environmental factor in the new context, attributed to the absence of addicts and criminals and the greater presence of local police. Identity and sense of place are more pronounced in the traditional context, with the main reason being the validation of cultural traditions and the presence of residents in these neighborhoods. The findings from the comparative analysis of the two regions show that the components of safety, green spaces, accessibility, and pedestrian and bicycle-friendly pathways from a physical perspective, along with color, aesthetics, and legibility from a psychological perspective, have a better quality in neighborhoods with planned and new contexts compared to traditional neighborhoods. The investigations revealed that the analysis of the questionnaires aligns with the perspectives of experts and the analysis of children's drawings regarding child-centeredness in these two areas. The scores obtained from the comparative analysis indicate that considering the current conditions of Rasht City, Region 1, which represents the new context, has a higher desirability with an average score of 13.2. This is due to the better quality and higher satisfaction of residents compared to Region 2, which has an average score of 8.09, identified as the traditional context. Overall, the new urban context offers a more desirable environmental quality with an emphasis on child-centered urban spaces.

واکاوی نحوه ی پاسخگویی به شاخص های شهر دوستدار کودک در بافت جدید و

سنّتی شهر رشت

زهرا بیدریغ مهر^۱ ID*

۱. مربی، گروه معماری و شهرسازی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

نکات برجسته:

حق مشارکت به کودکان، امکان دستیابی به تصمیماتی را میدهد که باعث تولید فضای شهری کودک محور میگردد و حق تملک نیز شامل حق دسترسی و تولید فضای جدید منطبق با نیازهای آنان است. با مطالعه شاخص های شهر کودک محور این نتیجه حاصل می شود که این مولفه ها از مهم ترین اصول زیست پذیری شهرها هستند.

چکیده

اطلاعات مقاله

بیان مسئله: کمبود فضاهای مطلوب برای حضور کودکان و نا ایمن بودن این فضاها در محیطهای شهری، باعث شده تا حس تعلق کودکان به فضای شهری به گونه ای متفاوت ارزیابی شود و این فضاها برای فعالیت روزانه کودک پاسخده نیستند. از این رو، با توجه به نقش بنیادین محیط در شکل گیری شخصیت و رشد کودک، در عصر حاضر توجه به کودکان و نیازهای اجتماعی آنان در بافت شهرها و محله ها یکی از مهمترین مسائل پیش روی جامعه است. از این منظر طرح های دوستدار کودک به دنبال اعطای حق شهروندی به کودکان، کم کردن میزان خشونت علیه کودکان و... است.

هدف: پژوهش حاضر به دنبال یافتن نقاط قوت و ضعف بافت جدید و سنّتی شهرها و مقایسه آنها در راستای اصول و شاخص های شهردوستدار کودک است، تا از این طریق به شناسایی مولفه های موثر بر ارتقای کیفیت فضاهای عمومی شهر به جهت حضورپذیری کودکان دست یابد.

روش: روش این تحقیق به صورت توصیفی - تحلیلی و پیمایشی با هدف توسعه ای - کاربردی است. جمع آوری اطلاعات نیز بر اساس توزیع پرسشنامه میان مدارس مناطق ۱ و ۲ شهر رشت انجام شده است. جامعه آماری پژوهش، دانش آموزان دختر و پسر ۶-۱۲ سال مقطع ابتدایی، والدین، مربیان و روانشناسان مرتبط با دانش آموزان منطقه ۱ و ۲ به عنوان بافت جدید و سنّتی شهر رشت در نظر گرفته شد که از آن میان، ۳۷۸ نفر به عنوان نمونه که از این تعداد ۱۹۳ نفر ۶-۹ سال و ۹۷ نفر ۱۰-۱۲ سال و ۸۸ نفر از والدین، مربیان و روانشناسان که به شیوه هدفمند انتخاب شدند. از نقاشی به عنوان ابزار مشارکت با کودکان، استفاده شد. نقاشیها توسط خبرگان حیطه روانشناسی کودکان و معماری، مورد تحلیل و ارزیابی قرار گرفتند. به منظور ارزیابی نهایی و تحلیل داده ها از نرم افزار SPSS25 بهره گرفته شده است.

یافته ها: تحلیل معیارهای فضای مطلوب کودک در سه بخش مولفه های عینی، ذهنی و عملکردی حاکی از آن است که مولفه های عینی و عملکردی در بافت جدید و مولفه های ذهنی در بافت سنّتی مورد توجه قرار گرفته اند.

نتیجه گیری: با بررسی شاخصهای شهر دوستدار کودک و مجموع میانگین امتیازات، این نتیجه حاصل شد که با توجه به کیفیت های متفاوت محیط، بافت های گوناگون دارای ویژگی های کیفیتی متفاوت جهت جذب کودکان است. همچنین مقایسه تطبیقی دو منطقه نشان می دهد که مولفه های امنیت، فضای سبز، دسترسی، پیاده و دوچرخه مداری از بعد کالبدی و رنگ و زیبایی و خوانایی از بعد روانشناسی در محلات با بافت برنامه ریزی شده و جدید در مقایسه با محلات سنّتی، کیفیت مطلوب تری دارد.

دانش شهرسازی، ۱۴۰۳

دوره ۸، شماره ۳، صفحات ۴۸-۲۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۱۸

نوع مقاله:

پژوهشی

کلید واژه ها: شهردوست دار کودک، محله کودک محور، شهر رشت، مشارکت کودکان، حضورپذیری

ارجاع به این مقاله:

بیدریغ مهر، زهرا (۱۴۰۳). ت واکاوی نحوه ی پاسخگویی به شاخص های شهردوستدار کودک در بافت جدید و سنّتی شهر رشت. دانش شهرسازی، ۸(۳)، ۴۸-۲۵.

DOI:

[10.22124/upk.2025.28383.1972](https://doi.org/10.22124/upk.2025.28383.1972)

نویسنده مسئول: bidarighmehr@gmail.com

بیان مسئله

طی دو دهه گذشته که جهان به سیاره‌ای شهری تبدیل شده‌است، اهمیت شهرها و جوامع محلی در سیاست‌گذاری‌هایی که مستقیماً بر کودکان تأثیر می‌گذارد، افزایش یافته است (Nan, 2020). هرچند که بر اساس قوانین بین‌المللی، بار اصلی وظیفه احقاق حقوق کودکان همچنان بر دوش دولت‌ها است، در سال‌های اخیر شاهد گرایش فزاینده شهرداری‌ها و دولت‌های محلی به حمایت و دفاع از آسیب‌پذیرترین گروه‌های ساکن در شهرها از جمله کودکان و جوانان بوده‌ایم.

ابتکار شهرهای دوستدار کودک^۱ در سال ۱۹۹۶ آغاز شد تا در جهانی که هرچه بیشتر به سمت شهری شدن و تمرکززدایی پیش می‌رود، پاسخی به چالش تحقق حقوق کودکان و ایجاد جوامع بهتر برای ارتقای توسعه مثبت کودکان در مقیاس جهانی باشد (Unicef, 2018). این برنامه ذی‌نفعان محلی و یونیسف را گرد هم می‌آورد تا شهرها و جوامع محلی امن، فراگیر و پاسخگوی نیازهای کودکان ایجاد کنند. بر این اساس، رفاه کودکان، شاخص نهایی یک زیستگاه سالم، جامعه دموکراتیک و حاکمیت مطلوب است (Heydari, AhadnejadRoveshty, 2020). (Rahmani & Moharami, 2020) به‌طور کلی این رویکرد را می‌توان به‌عنوان یک نوآوری در سیاست اجتماعی و با هدف ایجاد جامعه‌ای بهتر برای رشد کودک دانست (Huang & Han, 2019:173) که محیطی با اولویت بقا و رشد برای کودکان فراهم کرده و رفاه را برای آن‌ها فراهم می‌کند (Chen-Ran & Tao, 2022).

از ۷/۶ میلیارد جمعیت فعلی کره زمین، تقریباً یک‌سوم شهرنشینان را کودکان تشکیل می‌دهند. برآورد شده‌است تا سال ۲۰۳۰، ۶ نفر از هر ۱۰ نفری که در شهرها زندگی می‌کنند زیر ۱۸ سال هستند (Danenberg, Doumpa & Karssenber, 2018)؛ و تا سال ۲۰۵۰، تقریباً ۷۰ درصد از کودکان جهان ساکن مناطق شهری خواهند بود (KHazae & KHazae, 2019).

از آنجا که کودکان عامل پیوند نسل‌های گذشته و آینده در هر جامعه‌ای محسوب می‌شوند، ایجاد فضای شهری براساس خواست و نیاز این قشر می‌تواند خوشایند تمام گروه‌های سنی باشد (Hekmatnia, Mousavi, Rasouli & Saeidpoor, 2020). در واقع شهر مناسب برای کودکان، شهری مناسب برای همه سنین است (Saridar Masri, 2018). همچنین آداب و رسوم و فرهنگ هر جامعه نیز از طریق این قشر به نسل‌های آینده منتقل می‌گردد. این درحالیست که فضاهای شهری مطلوب می‌تواند به توسعه و شکوفایی ذهنی و جسمی کودکان کمک نماید. در واقع هرچه محیط شهری صمیمانه و پذیرای کودکان باشد، آن‌ها خود را بیشتر متعلق به جامعه و محیط می‌دانند (Ahmadvand, Soltani, & Goodarzi, 2022).

امروزه با توسعه روز افزون شهرها و ایجاد فضاهای شهری، سازگاری فضاهای عمومی با نیازهای ساکنان اهمیت ویژه‌ای دارد. برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران شهری نقشی اساسی در اولویت‌بندی نیازها و کمک به رفاه کودکان دارند (Fang, Azizan & Huang, 2024). با توجه به اینکه در عصر حاضر تکنولوژی دیجیتالی جهان را تغییر داده- بسیاری از کودکان سراسر جهان استفاده کننده آن هستند- این موضوع شدیداً دوران کودکی را تحت تأثیر قرار داده‌است. تکنولوژی دیجیتالی همچنین بدلیل عدم تخلیه انرژی‌های دوران کودکی می‌تواند برای این گروه سنی بسیار آسیب‌زننده باشد. تأثیر بالقوه آن بر سلامتی و شادی کودکان موضوعی است که باعث افزایش نگرانی عمومی شده‌است (Unicef, 2017). اگر اکنون برای همگام شدن با تغییرات سریع این موضوع اقدام نکنیم، در آینده با آسیب‌های جبران‌ناپذیری روبرو خواهیم شد.

این درحالیست که کودکان گروه مهمی از استفاده‌کنندگان در مقیاس محله، خیابان، میدان، فضای سبز و بوستان هستند. این فضاها می‌توانند با طراحی صحیح بخش مهمی از زمان و محیط زندگی روزانه‌ی کودک را به‌خود اختصاص دهند و بر اساس نظرات کارشناسان توسعه شهری، توجه به کودکان و نیازهای اجتماعی آنان در بافت شهرها و محله‌ها یکی از مهمترین مسایل پیش روی جامعه امروز می‌باشد (Zanganeh, Hosseini & Moradpure, 2023). کودکان ساکن در مناطق شهری اغلب محدودیت‌های روبه‌رشدی را در فضای تحرک مستقل خود تجربه می‌کنند. ریشه بخشی از این محدودیت‌ها نگرانی‌های مربوط به طراحی ترافیک در محلات و این مناطق است (Larsson, Anund & Pettigrew, 2023). جامعه عمل پوشاندن به این مهم و تامین حقوق کودکان، آنان را از تحریم حق خود و سرخوردگی‌های اجتماعی رهانیده و زمینه‌ساز ایجاد جامعه سالم آینده خواهد بود. برنامه‌ریزی برای دستیابی به این اهداف، در قالب ایجاد فضاهای شهری خاص برای کودکان همراه با تدوین برنامه‌های جامع اجرایی، می‌تواند راهگشای این مشکل باشد (Shieh, 2014:12). در شهرهای امروزی و به‌ویژه در بافت‌های جدیدساز آن، ارتباط کودکان با طبیعت، فرهنگ، هم‌محله‌ای‌ها و دیگر نیازمندی‌های آنان و به‌ویژه در ابعاد اجتماعی تغییر کرده‌است (Kumar & Arash, 2021). این مورد لزوم انجام تحقیقات مختلفی را که تحقیق حاضر تلاش در انجام

گوشه‌ای از آن را دارد، یادآور می‌شود. در اینکه چگونه تسهیلاتی می‌توان به‌وجود آورد که ارتباط و رفتار متقابل و سالم کودک و شهر و نحوه ایجاد این ارتباط را بیان کند، در نقطه تمرکز این پژوهش است.

شاخص‌های شهر دوستدار کودک، از جمله اقدامات مهم جهت برنامه‌ریزی و توسعه محله پایدار است. این شاخص‌ها به ارزیابی دوستی کودک در یک شهر کمک می‌کند و مناطقی را برای ایجاد محیط‌های قابل زندگی برای کودکان شناسایی می‌کند. تحقیق در مورد این شاخص‌ها، برای درک وضعیت فعلی دوستی با کودک در شهرها و شناسایی عوامل کلیدی مؤثر در آن بسیار مهم است. این دانش می‌تواند تصمیمات سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی شهری را برای افزایش رفاه فضایی و رفاه کودکان اطلاع‌رسانی کند. مطالعات تطبیقی بر روی شاخص‌های شهر دوستدار کودک، که از جمله شاخص‌های مهم یک جامعه سالم و پایدار در نظر گرفته می‌شوند، در کشورهای مختلف نشان داده‌است که این شاخص‌ها و اهمیت آن‌ها می‌تواند به طور قابل توجهی متفاوت باشد. این امر نیاز به تحقیقات در این زمینه را برای توسعه ابزارها و استراتژی‌های ارزیابی مناسب برای بهبود ویژگی‌های شهر دوستدار کودک نشان می‌دهد. توسعه و اجرای آن‌ها می‌تواند اثرات مثبت بلندمدتی بر سلامت و رفاه کلی جمعیت شهری داشته باشد. مشارکت کودکان در برنامه‌ریزی و ارزیابی ویژگی‌های شهر دوستدار کودک جنبه مهمی است که در تحقیقات بر آن تاکید شده‌است. مشارکت دادن کودکان در این فرآیند می‌تواند به توسعه شهری مؤثرتر و فراگیرتر منجر شود. به‌طور خلاصه، تحقیق در این زمینه برای درک، ارزیابی و بهبود سازگاری با کودکان در محیط‌های شهری حیاتی است و در نهایت منجر به شهرهای پایدارتر و فراگیر برای کودکان می‌شود. در این بین، شهر رشت کلان‌شهری در شمال ایران، مادرشهر استان گیلان، پرجمعیت‌ترین شهر در بین سه استان حاشیه دریای خزر و بزرگ‌ترین سکونتگاه سواحل جنوبی دریای خزر محسوب می‌شود. مطالعات نشان می‌دهد، باتوجه به اینکه این شهر از سال ۱۳۹۹ به‌عنوان تنها شهر پایلوت دوستدار کودک در استان گیلان انتخاب شده و گام‌های نخستین را در جهت شهر دوستدار کودک برداشته و با توجه به ویژگی‌های تاریخی، فرهنگی و طبیعی، پتانسیل‌های بالقوه‌ای چون آب و هوای مطلوب، تالاب عینک و وجود رودخانه‌های "زرچوب" و "گوهر رود" باید تلاش بیشتری برای رسیدن به این مهم انجام گیرد. تحلیل نظرات کودکان شهر رشت به منظور تحقق شهری متناسب با نیازها و خواسته‌های آن‌ها، سازمان‌های مؤثر، به‌ویژه شهرداری رشت را به اتخاذ راهبردهای اجرایی و عملیاتی بیشتر تشویق می‌کند. با توجه به مطالب بیان شده هدف اصلی پژوهش، تدوین چارچوب و ارزیابی پاسخگویی شاخص‌های شهر دوستدار کودک در بافت جدید و سنتی شهر رشت می‌باشد. که در راستای هدف پژوهش سوالات زیر مطرح است.

- چگونه ایجاد مسیرهای امن دسترسی می‌تواند زیست‌پذیری محلات شهری را برای کودکان بهبود بخشد؟
- بهره‌گیری از طبیعت در طرح کالبدی محلات چه تأثیری در مشارکت کودکان و مهارت‌های اجتماعی آنان دارد؟

مبانی نظری

شهر دوستدار کودک

مقوله شهر دوستدار کودک یک جنبش جهانی است که از اجرایی شدن حقوق کودکان در سطح شهرها و جوامع حمایت می‌کند (Ahmadvand, Soltani & Goodarzi, 2022). در واقع به شهرهایی گفته می‌شود که در آن حقوق اساسی کودکان مثل سلامت، آموزش، امنیت، فرهنگ، فضای سبز و فضاهای بازی لحاظ می‌شود (Shahrizadeh & Moayedfar, 2017). نکته حائز اهمیت اینکه فضاهای عمومی شهرها عرصه‌ای برای اجتماعی شدن کودکان محسوب می‌شود (Asadi & Nastaran, 2021). کودک نیازمند محیطی است که او را مخاطب قرار دهد؛ محیطی که او را به چالش وادارد؛ توجه او را جلب کند و محیطی آموزش دهنده بوده و کودک از آن بیاموزد. کشش به سمت مکان، کودک را به کشف آن وسوسه کند، به‌طوری‌که کودک قادر به توسعه‌ی اطلاعات و استعدادهایش باشد (Parsa, Mirqolami & Qarabaglou, 2019). یک شهر دوستدار کودک تنها یک شهر خوب برای کودکان نیست، بلکه شهری است که توسط کودکان ساخته می‌شود (Rashid Kolvir, Karimi Azeri & Purreza, 2020). در واقع در این شهر کودکان احساس امنیت و آرامش کرده و قادر به کاوش و یادگیری درخصوص فضاهای پیرامون خود هستند (Tamjidi, Zarabadi & Habib, 2022).

ضرورت ایجاد شهر دوستدار کودک

شهری که به کودکان خود توجه نکند، به نسل گذشته، موجود و آینده خود توجه نکرده است (Ahmadi, Sarami, Ghayoor & Hiraptian, 2020). بیپهوده نیست که در بعضی از کشورها توجه به کودک و سلامت جسمی و روانی او از دوران بارداری مادر و قبل از تولد نوزاد آغاز می‌شود و مرحله به مرحله در دوران بعد از تولد او تکوین می‌یابد. نتیجه آن نیز به بسط و ارتباط امواج انسانی در یک محیط اجتماعی گسترده منجر می‌گردد. بنابراین، ترویج توسعه‌ی شهری دوستدار کودک به منظور ارائه‌ی کیفی مناسب زندگی و دسترسی به همه‌ی کودکان در شهرها حائز اهمیت است (Chan & Lee, 2019: 104). همچنین با کاهش ایمنی معابر و امنیت اجتماعی امکان فعالیت کودکان در فضای باز کوچه نیز از بین رفته است. این وضعیت رشد فکری، اجتماعی و سلامت جسمی کودکان را تهدید کرده و ضرورت توجه به نیازهای کودکان در سبک زندگی جدید را به وجود آورده است (Karimi & Jalilisadrabad, 2021).

از آنجایی که تسهیلات شهرها در ابعاد اجتماعی و فرهنگی برای کودکان بسیار ناچیز است. از همین رو، چنانچه بتوان در سطح شهرهایی که با تمرکز و تراکم جمعیت و نارسایی‌های مختلف روبرو است و طبیعتاً در اثر آن فرآیند ارتباط کودک با محیط (به مفهوم عام) دستخوش نارسایی‌های جدی شده، به برنامه‌ریزی پرداخت، در حقیقت تلاشی در جهت ایجاد یک شهر سالم برای کودک و نسل آینده او صورت گرفته است. چون اهمیت برنامه‌ریزی شهری دوستدار کودک از فراهم کردن زمین‌های بازی فراتر رفته و تعامل بین کودکان و محیط اطراف آن‌ها یک عامل کلیدی مهم است (Aerts, 2018).

علی‌رغم وجود قوانین مصوب و گسترده حقوق کودک و تعمیم مصوبات اعلامیه جهانی حقوق کودک و کنوانسیون‌های آن در کشور و اقدام سازمان‌های حمایت از حقوق کودک، از گذشته دور تا به امروز رعایت این حقوق برای کودکان با ضعف روبرو بوده است. تغییر و بهبود مشارکت کودکان در برنامه‌ریزی شهری بسیار به کندی اتفاق افتاده است (Bishop & Corkery, 2017).

افزایش مسائل مربوط به کودکان در کشور زنگ خطری است که بی‌توجهی به آن‌ها، گستردگی و افزایش بیشتر این مسائل را به دنبال داشته و جامعه را در تضعیف حقوق کودک و تجاوزاتی که به حقوق او می‌شود، در معرض اتهام قرار می‌دهد. رواج مسائل کودک‌آزاری، ربودن کودک، بزهکاری کودک، تکدی‌گری، مسائل اجتماعی و بهره‌کشی بیش از حد توان از کودک در طول سال‌های اخیر در کشور رو به افزایش نهاده است. علاوه بر موارد ذکر شده، در سال‌های اخیر شاهد معضلات اجتماعی ناگواری از قبیل کودکان خیابانی و کودکان کار هستیم که در صورت عدم توجه لازم به این معضل پیامدهای بسیار ناگواری گریبان‌گیر شهر خواهد شد. این مسائل نشان از ضعف در برنامه مدیریت شهری برای حفظ حقوق کودکان و تربیت سالم آنان در یک محیط عمومی دارد، که متأسفانه در پاره‌ای از موارد نیز به محیط خصوصی پرورش آن‌ها نیز سرایت کرده است (Behtash & Sarlak, 2021). حال آنکه مدیریت حفظ حقوق کودک و تشویق وی به تمرین در زیستن توأم با اعتماد در یک زندگی سالم جمعی، باید در راس مسائل توسعه‌ای هر کشور و هر شهر قرار داشته باشد.

پیشینه پژوهش

عمده پژوهش‌های انجام شده، در زمینه حق شهروندی کودکان و رسیدگی به خواسته‌ها و نیازهای آن‌ها می‌باشد. در این راستا طرح‌هایی با عنوان "شهرهایی برای کودکان" و یا "شهرهایی برای دختران و پسران" تعریف شده است (Hekmatnia et al, 2020). این طرح‌ها بر سه فاکتور اساسی تاکید دارند:

۱. برنامه‌ریزی مشارکتی که در آن بچه‌ها همانند دیگران در راستای ساختار دادن شکل فضایی محیط نقش اساسی دارند.
  ۲. مراکز کودکان که به آن‌ها فرصت جمع‌آوری و شکل دادن به خواسته‌هایشان را می‌دهد.
  ۳. انگیزه دادن به بچه‌ها در راستای تصمیم‌گیری‌های محیطی بدون دخالت دادن بزرگترها (KHazae & KHazae, 2019).
- طی سال‌های اخیر پیرامون شهر دوستدار کودک (CFC) در کشورهای پیشرفته مطالعات و تحقیقات زیادی انجام گرفته است. اولین بار در سال ۲۰۰۷ میلادی «شهر بندیکو» در استرالیا از طرف یونیسف به‌عنوان «شهر دوستدار کودک» و اولین شهری که تمام جنبه‌ها و ویژگی‌های یک شهر دوستدار کودک را از نظر یونیسف به خود اختصاص داده بود، معرفی و به رسمیت شناخته شد. در این شهر حقوق کودکان به‌عنوان اولویت اصلی و اساسی در تمام رویکردها مورد توجه قرار گرفت (Shahrizadeh & Moayedfar, 2017).
- دل‌پلگار و همکاران (2020) در پژوهشی با عنوان به سمت یک شهر سبز و شاد؛ درک تولید سیاسی و اجتماعی خوشبختی کودکان در بارسلونا؛ ارتباط بین خوشبختی کودکان و مداخلات کودک‌دوستانه را در ارتباط با ایجاد فضاهای سبز و فضای شاد را مورد همبستگی قرار

داده و تصدیق می‌کند که مسیرهای خوشبختی کودکان فراتر از مسائل توزیع فضایی امکانات بوده و چشم‌انداز جدیدی را برای توسعه آینده شهرهای دوستدار کودکان برای برنامه‌ریزان ارائه می‌دهد (Del Pulgar, Anguelovski & Connolly, 2020).

زرتلینا و سلیمان در پژوهش خود تحت عنوان "به سمت برنامه‌ریزی نوآورانه برای محله‌ی دوستدار کودک در جاکارتا" به این نتایج دست یافته‌اند که نه تنها ضروری است یک محیط امن، سالم و پایدار برای رشد کودک فراهم شود، بلکه کودکان نیز بدون تبعیض در جامعه‌ی شهری ارزش‌گذاری، درمان و پذیرفته شوند. همچنین به‌عنوان کوچکترین واحد محیط فضایی، محله اولین جایی است که کودکان در معرض دنیای اجتماعی قرار می‌گیرند و تجربیات کودکان در ارج نهادن به محیط اطراف و قرار گرفتن خود در بافت شهری از این واحد شروع می‌شود (Zerlina & Suleiman, 2020).

براون و همکاران (2019) در مطالعه خود با عنوان شهر دوستدار کودک به این نتیجه رسیدند که نقش محیط بر سلامت کودکان بسیار تاثیرگذار است و شهر باید اطلاعات کافی در مورد نحوه تعامل کودکان با محیط که موجب سلامتی آن‌ها می‌شود، داشته باشد (Brown et al, 2019).

نام (2018) در مقاله‌ای با عنوان سیاست‌های شهر دوستدار کودک در جمهوری کره سیاست‌هایی نظیر مشارکت عملیاتی، تبلیغات فعال و بودجه‌های مطلوب و ساخت سازمان‌ها و شبکه‌های همکاری برای حمایت از شهرهای دوستدار کودک را ضروری می‌داند (Nam, 2018). ادوموند بیکن در کتاب طراحی شهرها حس تعلق، ایجاد اعتماد به نفس در کودکان، خلاقیت در کودکان، تقویت تعاملات اجتماعی را از مؤلفه‌های کیفی مطرح شده در ارتباط با کیفیت محیط و کودکان می‌داند (Bacon, 2016: 22).

وینشتین در پژوهش محیط مصنوع و رشد کودک، مجموعه مقالاتی درباره محیط‌های خاص مانند خانه، محوطه بازی، محیط‌های مراقبت کودک و مؤسساتی مانند مدارس ارائه می‌دهد و تعاملات کودکان با محیط از طریق بازی و مشارکت در فرایند طراحی را مورد بحث قرار می‌دهد (Weinstein & David, 2013).

سراغاز توجه به مفهوم شهر دوستدار کودک در ایران را باید به عضویت در کنوانسیون حقوق کودک در سال ۱۹۹۴ میلادی برابر با سال ۱۳۷۳ شمسی و انتخاب شهرداری تهران به‌عنوان دبیرخانه پیگیر مصوبات این طرح دید. شاید بتوان گفت اولین توجه جدی به این موضوع پس از زلزله مخرب سال ۱۳۸۲ در بزم صورت گرفت، به گونه‌ای که سازمان یونسف با همکاری دیگر نهادها، پروژه شهر دوستدار کودک را با هدف «مشارکت جمعی» کودکان تعریف و آن را هدف‌گذاری کرد. همچنین از طرف مؤسسه پژوهشی کودکان دنیا، «شهر اوز» در استان فارس برای اولین بار به‌عنوان شهر دوستدار کودک در فروردین ماه سال ۱۳۸۹ انتخاب شد (Tahmasebizadeh & Massoud, 2023). «شعبه» برای اولین بار در ایران به‌طور خاص در زمینه مناسب‌سازی فضاهای شهری برای کودکان کتابی تحت عنوان «آماده‌سازی شهر برای کودکان» نمونه موردی تهران در سال ۱۳۸۵ تألیف کرده‌است. «دریسل» کتابی تحت عنوان «ایجاد شهرهای بهتر با کودکان و جوانان» تألیف کرده که «سعیدی رضوانی» و «مهرنوش توکلی» در سال ۱۳۸۷ آن را ترجمه کرده‌اند.

روستایی و کوهی (2023) در تحلیلی که بر زیست‌پذیری شهری برای کودکان با رویکرد سناریونویسی در منطقه ۳ تبریز انجام دادند با بهره‌گیری از پایه‌های فکری آینده‌پژوهی به شناسایی پیشران‌های کلیدی و مؤثر در وضعیت آینده‌ی زیست‌پذیری کودکان پرداخته و چنین نتیجه گرفته‌اند که: توسعه‌ی فضاهای مرتبط با کودکان در وضعیت موجود و آینده مستلزم در نظرگیری هفت پیشران یعنی امنیت در برابر وسایل نقلیه، مکانیابی صحیح مدارس، وجود فضاهای بازی در مجتمع‌های مسکونی، هزینه مناسب‌سازی کاربری آموزشی، هزینه مناسب‌سازی فضای سبز، وضعیت کوچه‌ها و معابر و کیفیت پارک‌ها در برنامه‌ریزی‌ها می‌باشد (Rostaei & Kouhi, 2023).

شهمیری، زعیمدار و همکارانش در مقاله‌ای تحت عنوان "ارائه‌ی الگوی مدیریت و برنامه‌ریزی محیط‌زیست شهری امن با رویکرد شهر دوستدار کودک (مطالعه موردی: کلان‌شهر تهران)" به این نتایج دست‌یافتند که در راستای ارائه‌ی الگوی مدیریت و برنامه‌ریزی مناسب در راستای تحقق محیط‌زیست شهری امن با رویکرد شهر دوستدار کودک در تهران معیار اجتماعی-سیاسی-فرهنگی از بیشترین تأثیرگذاری و معیار برنامه‌ریزی نهادی و قانونی از بیشترین تأثیرپذیری برخوردار هستند. بر اساس بردار ویژه‌ی به‌دست آمده از مدل تحلیل شبکه‌ای نیز معیار محیطی-کالبدی از بیشترین اولویت برخوردار بوده و معیار امنیت در اولویت دوم قرار دارد. همچنین معیار برنامه‌ریزی نهادی از کمترین اولویت برخوردار است (Shahmiri, Zaeimdar, Moogouei & Malmasi, 2023).

زنگنه، حسینی و مرادپور در پژوهشی باعنوان "ارزیابی معیارهای شهر دوستدار کودک در شهرهای جدید، مورد مطالعه: شهر جدید گلپهار" به این نتیجه رسیدند که احساس تعلق در کودکان شهر مورد مطالعه در سطح پایینی است، تمایل به مشارکت در کودکان در سطح مطلوبی می‌باشد. نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره نشان می‌دهد که شاخص دسترسی بیش‌ترین تأثیر و بعد از آن شاخص‌های طراحی، اجتماعی و

محیطی- کالبدی در اولویت‌های دوم و سوم تأثیر فزاینده‌ای را بر تحقق شهر دوستدار کودک خواهند داشت. همچنین کودکان در نقاشی شهر مورد علاقه خود فضای سبز و امکانات بازی و سرگرمی را مد نظر داشتند (Zanganeh et al, 2023).

موسوی، جهانگیرزاده و همکاران در مقاله‌ای تحت عنوان "تحلیلی بر اولویت‌یابی شاخص‌های شهر دوستدار کودک (نمونه موردی: مناطق ۵ گانه شهر ارومیه)" معیارهای کالبدی، دسترسی، فرهنگی-اجتماعی و زیست محیطی مورد بررسی قرار داده و پس از تجزیه و تحلیل اطلاعات به صورت کمی و کیفی به این نتایج دست یافتند که منطقه ۱ ارومیه رتبه اول و منطقه ۲ ارومیه رتبه پنجم را در میان سایر مناطق کسب نموده است. نتایج آزمون همبستگی اسپیرمن نشانگر این است که معیار کالبدی بیشترین تأثیر را بر روی شهر دوستدار کودک دارد. (Mousavi, Jahangirzadeh, Bayramzadeh, Omidvarfar & Kamelnia, 2023)

تمجیدی، زرآبادی و حبیب (2022)، در مقاله‌ای تحت عنوان "تحلیل مولفه‌های ارتقا کیفیت فضاهای شهری کودکان با رویکرد حق به شهر" از مهم‌ترین رویکردهای مرتبط با شهردوستدار کودک، به دو رویکرد محیط مینا و حقوق مینا اشاره نمودند. براساس رویکرد محیط مینا کودکان باید کاربران فعالی در حوزه محیط زندگی خود باشند. این رویکرد بر محیط‌های اجتماعی و فیزیکی کودکان متمرکز می‌شود. رویکرد حقوق مینا بر حقوق کودک برای تشویق دولت‌های محلی به اتخاذ تصمیم‌هایی در راستای برآورده نمودن بهترین علایق کودکان و ارتقا حقوق کودکان می‌باشد و این جنبش بر برنامه شهرهای دوستدار کودک سازمان ملل متحد متمرکز است (Tamjidi et al, 2022).

حجت و شیخ‌اسدی (2021) در مقاله‌ای با عنوان "ارتقاء و تداوم تجربه کودکی در محیط‌های آموزشی کودکان" با تامل بر فضای خانه و مدرسه در میان کودکان دبستانی شهر کرمان، جهت دستیابی به الگوی نظری، با رویکردی رشدی-اکولوژیکی، ۳۰ کودک که در سال‌های میانی کودکی و در خانواده مشارکتی در شهر کرمان زندگی می‌کردند، مورد مطالعه قرار گرفتند. نتایج نشان داد که تجربه کودکی تحت تأثیر چگونگی پاسخدهی به نیازهای روانی کودک در زمینه اکولوژیکی است که کودک در آن زندگی می‌کند و در این زمینه ویژگی‌ها و قابلیت‌های محیطی همراه با ویژگی‌های روانی-اجتماعی محیط دارای اهمیت هستند و همچنین تجارب کودک در یک محیط بر تجارب او در محیط دیگر تأثیر دارند (Hojat & Sheikh asadi, 2021)

عطایی، ترابی و پناهی (2021)، در مقاله‌ای با عنوان "جایگاه کودکان آفرینشگر و خلاق در فضاهای زیست شهری با تأکید بر مؤلفه‌های مشارکت‌پذیری و حس تعلق به محیط" با مقایسه تطبیقی بین ویژگی‌های نمونه‌ها و تحلیل محتوا به این نتیجه رسیدند که مهم‌ترین مؤلفه‌های تأثیرگذار بر افزایش خلاقیت کودکان، ایجاد فرصت برای تعاملات مثبت اجتماعی کودکان، امکان تحریک حواس کودک در محیط، ایجاد فضایی برای نمایش شایستگی‌های فردی در تعامل با محیط، ایجاد حس تعلق به محیط، آموزش مراقبت از محیط زیست، ایجاد مسیرهایی برای ایده‌پردازی، مشارکت‌پذیری در فضای بازی به‌عنوان ابزار آموزشی هستند که در طراحی فضاهای شهری کودکان باعث نجات آنان از فضاهای ماشینی موجود در پارک‌ها می‌گردد (Ataei, Torabi & Panahi, 2021).

حکمت‌نیا و همکاران (2020)، در پژوهشی با عنوان "آینده‌نگاری شهر دوستدار کودک در افق ۱۴۱۰" اقدام به طراحی ۳۲ شاخص در چهار مؤلفه ایمنی و امنیت، فضای شهری، حکمروایی کودکان و دسترسی نموده است. در نهایت ایمنی و امنیت در فضای بازی کودکان، دسترسی به فضاهای ورزشی و خدماتی، آموزشی و کتابخانه‌ای، آلودگی هوا و کاربری‌های آلاینده، هویت اجتماعی، دسترسی مناسب به ایستگاه‌های حمل و نقل عمومی، دخالت فعال کودکان در تصمیم‌گیری‌های شهری، ایمنی و امنیت پیاده‌راه هنگام عبور، امنیت اجتماعی، خوداتکایی کودکان در رفت و آمد و فاصله تا فضای بازی به‌عنوان عوامل کلیدی در تحقق شهر دوستدار کودک در شهر تبریز شناخته شده‌اند (Hekmatnia et al, 2020).

رشیدکلویر و همکاران (2020)، در مقاله‌ای با عنوان "ارزیابی ایجاد مولفه‌های شهردوستدار کودک در شهر بندر انزلی" به این نتیجه رسیدند که انعطاف‌پذیری محیط، بیشترین ضریب اثر را در کودکان داشته که باعث ایجاد خلاقیت و بازی‌سازی در محیط توسط کودک می‌شود (Rashid Kolvir et al, 2020).

اکاواتی در مطالعه خود با عنوان "خیابان‌های دوستدار کودک به‌عنوان زمین‌های بازی کودکان" به بررسی نقش و رابطه عناصر خیابانی در راستای خیابان‌های دوستدار کودک پرداخته است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بین فعالیت‌های کودکان در خیابان‌ها و جنبه‌های فیزیکی خیابان رابطه وجود دارد (Ekawati, 2015).

عبداللهی و آذرنوش در مقاله‌ای با عنوان "ارزیابی فضاهای شهری برای کودکان بر اساس اصول شهر دوستدار کودک (مطالعه موردی: شهر کرمان)" برای سنجش وضعیت بعد کالبدی-فضایی مناسب‌سازی فضاهای شهری برای کودکان در ۵ محله از شهر کرمان با روش توصیفی-تحلیلی به این نتیجه دست یافتند که شاخص مشارکت موثر با ابزار وجود و بیان عقیده در بعد سازمانی- نهادی بیشترین تأثیر را در

مناسب‌سازی فضاهای شهری برای کودکان براساس اصول شهر دوستدار کودک در شهر کرمان دارد (Abdulahi & Azarnoush, 2019).

پیرو جلسه کمیته ملی هماهنگی شهر دوستدار کودک مورخ سیزدهم خرداد ۱۳۹۹ در وزارت کشور و در چارچوب همکاری‌های مشترک این وزارتخانه با یونیسف برای اجرای ابتکار جهانی شهرهای دوستدار کودک در ایران، پس از بررسی نتایج ارزیابی شهرهای متقاضی پایلوت شهر دوستدار کودک، دوازده شهر بر اساس ارزیابی عملکرد به عنوان شهرهای منتخب برای پایلوت شهر دوستدار کودک انتخاب شدند که (به ترتیب الفبا) عبارتند از شهرهای اوز، بندرعباس، تبریز، تهران، رشت، سمنان، شیراز، کرمان، گرگان، مشهد، همدان و یزد. مفاهیم پروژه‌هایی که در این زمینه انجام شده عبارتند از: عدم تبعیض و برابری- مشارکت معنادار کودک- خدمات اجتماعی دوستدار کودک- محیط زیست ایمن، امن و پاکیزه- زندگی خانوادگی، بازی و اوقات فراغت و سیاست‌های دوستدار کودک.

رویکرد شهرهای دوستدار کودک جهان برای بهبود کیفیت زندگی آن‌ها

براشوف در رومانی، روسلاره در بلژیک، شهرهای پرتغال، ناتینگهام و وست‌مینستر در انگلستان به‌عنوان بهترین شهرهای دوستدار کودک شناخته شده‌اند و هر یک از آن‌ها رویکردهایی بسیار اثربخش در این زمینه ارائه داده‌اند که در آن‌ها، تمام مردم کیفیت زندگی مطلوبی را تجربه می‌کنند. شهرداری براشوف به‌منظور تحقق مفهوم شهر دوستدار کودک به ایجاد شورای کودکان پرداخته که در آن ۲۰ کودک بین ۱۱ تا ۱۷ سال مدیریت امور را به عهده دارند و از طریق برقراری ارتباط مستقیم با سایر کودکان شهر و جمع‌آوری ایده‌های آن‌ها، برنامه‌ریزان شهر را در تصمیم‌گیری‌های خود یاری می‌کنند. مهم‌ترین هدف از این تصمیم را رسیدگی به بحث طرد اجتماعی معرفی کرده‌اند.

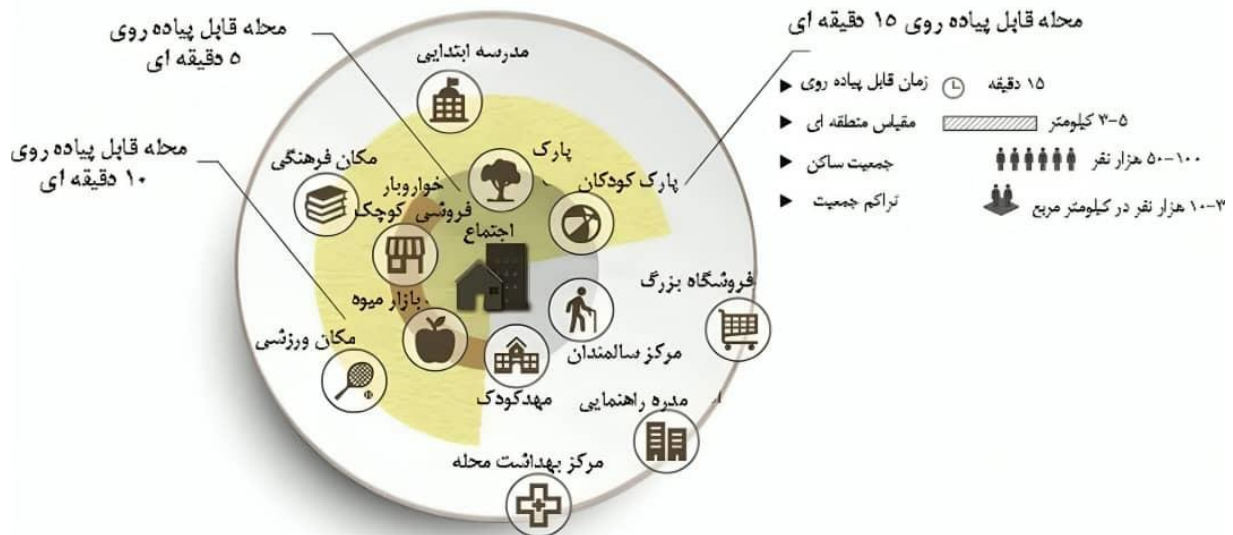
مدیران ناتینگهام همواره در تلاش هستند سرمایه‌های کلانی را صرف بهبود وضعیت کودکان در شهر کنند. به‌عنوان مثال، سال گذشته شش میلیون و ۵۰۰ هزار پوند به بهبود ارائه خدمات به کودکان در شهر اختصاص داده شد و تصمیمی اتخاذ شد تا این بودجه برای چهار سال بعد به‌منظور ارتقای سطح آموزش کودکان مورد استفاده قرار گیرد.

شهردار وست‌مینستر به‌منظور حمایت از کودکان و نوجوانان شهر طرح جدیدی را برای بازه زمانی ۲۰۲۳ تا ۲۰۲۶ آغاز و چشم‌انداز خدمات کودکان و نحوه کار اعضای شورای شهر را برای دستیابی به نتایج بهتر تا سه سال آینده مشخص کرده‌است. شهردار با همکاری سایر اعضای شورای شهر به منظور تدوین این طرح، از مشارکت مستقیم خود کودکان و نوجوانان بهره گرفته و مدعی شده‌اند که تا پایان اجرای آن، به‌طور مداوم کارگاه‌های آموزشی را برای ساکنان بین ۱۱ تا ۲۵ سال تشکیل خواهند داد و در آن‌ها به موضوعاتی مانند برابری و تنوع خواهند پرداخت. همچنین در نظر دارند طی سه سال اجرای طرح خود بر مسائلی مانند شناخت نیازهای کودکان و حمایت از آن‌ها برای گذراندن بهترین سال‌های عمر خود تمرکز کنند و زمینه لازم برای ورود آماده‌تر آن‌ها به مدارس را فراهم کنند که به دنبال آن، بدون شک همین کودکان سال‌های موفق‌تری را در آینده تجربه خواهند کرد و این امر به سهم خود می‌تواند رشد شهر را از جنبه‌های مختلف به‌دنبال داشته باشد.

مدیران شهرهای مختلف پرتغال به راه‌اندازی قطارهای دوچرخه‌ای برای کودکان پرداخته‌اند که با هدف افزایش رفاه آن‌ها، به‌ویژه هنگام تردد میان خانه تا مدرسه اجرا شده‌است. در این رویکرد، قطارهای دوچرخه در واقع به گروه‌هایی از دانش‌آموزان اشاره دارد که به رهبری یک بزرگسال و در ایمنی کامل از طریق دوچرخه‌های خود مسیر خانه تا مدرسه و برعکس را سپری می‌کنند. این قطارها، درست مانند قطارهای شهری، دارای مسیرهای مشخص مبدا و مقصد از پیش تعیین‌شده همچنین ایستگاه‌هایی برای توقف است که امکان پیوستن کودکان دیگر را در طول مسیر فراهم می‌آورد. تمام دانش‌آموزان می‌توانند در قطارهای مدرسه به‌طور رایگان شرکت کنند و تنها به همراه داشتن دوچرخه شخصی و یک کلاه ایمنی برای آن‌ها ضروری است (Bidarigh mehr & Mohabbati safesari, 2016).

مدیران روسلاره در بلژیک اوایل سال ۲۰۲۳ از پیوند فناوری با تدابیر دوستدار کودک در شهر خبر دادند و مدعی شدند که در نظر دارند با استفاده از یک فضای بازی مجازی در پلتفرمی به نام Roblox، با سامانه‌ای که امکان طراحی بازی را به کاربران می‌دهد، به ایجاد یک زمین بازی با مشارکت خود کودکان بپردازند. پروژه زمین بازی جدید روسلاره قرار است در اواسط سال ۲۰۲۴ اجرا شود و مدیران امیدوار هستند که به دنبال این اقدام، استقلال کودکان را در شهر افزایش دهند که این کار به سهم خود در ایجاد شهر دوستدار کودک بسیار اثربخش خواهد بود.

همچنین ایده شهرهای ۱۵ دقیقه‌ای مبتنی بر چهار اصل اساسی: نزدیکی، تنوع، تراکم و همه‌گیر بودن می باشد، در این طرح مناطق مجزایی در سطح شهر باید بتوانند شش کارکرد اجتماعی را انجام دهند: زندگی، کار، تأمین، مراقبت، یادگیری و لذت بردن. در شهرهای ۱۵ دقیقه‌ای، منافع و نیازهای تمام گروه‌های سنی مورد توجه قرار می‌گیرد که کودکان نیز از آن مستثنی نیستند (Moreno, 2024). شکل ۱ الگوی شماتیک شهر ۱۵ دقیقه‌ای را نشان می‌دهد.

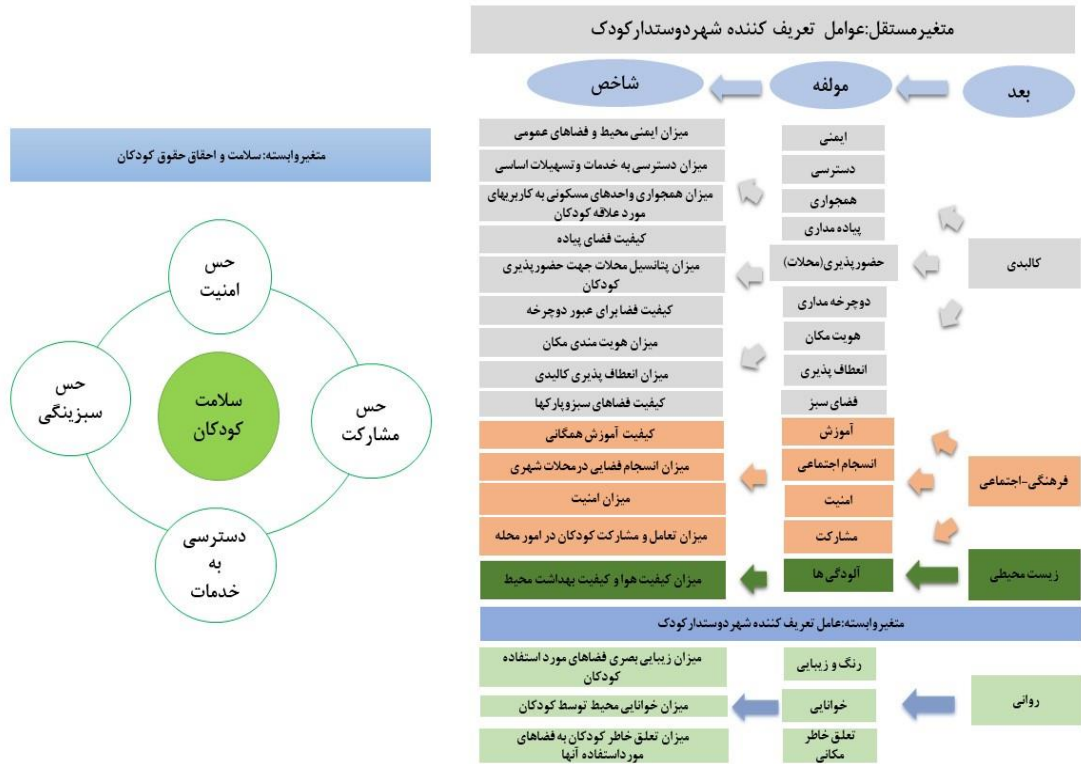
شکل ۱. الگوی شماتیک شهر ۱۵ دقیقه‌ای
برگرفته از: Weng et al, 2019, 260

روش پژوهش

روش این تحقیق به صورت توصیفی-تحلیلی و کمی است. چراکه هم شامل مجموعه روش‌هایی است که هدف آن‌ها توصیف کردن شرایط یا پدیده‌های مورد بررسی است؛ و هم به بررسی مؤلفه‌های کیفیت محیط شهری از منظر نیازهای کودکان در بافت سنتی و جدید، می‌پردازد. از آنجا که نتایج تحلیل و پیشنهادها احتمالی، قابلیت حل مشکلات و کمبودهای محدود مورد مطالعه (منطقه ۱ و ۲ شهر رشت) را دارد بنابراین، از لحاظ هدف مطالعه این تحقیق از نوع توسعه‌ای-کاربردی است. درگام نخست با مطالعه منابع علمی موجود (کتاب-ها، مقالات و طرح‌های تحقیقاتی) به بررسی اصول و شاخص‌های شهردوستانار کودک پرداخته که این مهم به تدوین چارچوبی از شاخص-های شهردوستانار کودک و تبیین چند زیرشاخص برای هر یک از شاخص‌ها به منظور بررسی دقیق‌تر منتج شد. پرسشنامه طراحی گردید و با مشورت ۱۵ نفر از صاحب‌نظران و متخصصان روانشناسی، معماری و شهرسازی فعال در زمینه‌ی تحقیق به صورت مصاحبه دسته‌بندی و نهایی شد. در گام بعدی، ۴۰ پرسشنامه که مقدار آلفای کرونباخ آن ۰/۹۱۶ محاسبه شده، توسط والدین کودکان جامعه هدف ارزیابی شد؛ بر اساس مطالعات نظری و در جهت دستیابی به اهداف تحقیق، مدل پیشنهادی این پژوهش به شرح شکل ۲ ارائه شده است.

در پژوهش حاضر از دانش‌آموزان و کودکان از چندین نفر (۶-۹ سال) آنان به عنوان نمونه کیفی خواسته شد تا علائق و آنچه در ذهن دارند را با عنوان نقاشی بیان کنند، و از کودکان ۶-۱۲ سال، والدین، مربیان، کارشناسان و روانشناسان به عنوان نمونه کمی برای تکمیل پرسشنامه بهره گرفته شده است. جامعه آماری پژوهش، دانش‌آموزان دختر و پسر ۶-۱۲ سال مقطع ابتدایی، والدین، مربیان و روانشناسان مرتبط با دانش‌آموزان منطقه ۱ و ۲ به عنوان بافت جدید و سنتی شهر رشت در نظر گرفته شد که از آن میان، ۳۷۸ نفر به عنوان نمونه که از این تعداد ۱۹۳ نفر ۶-۹ سال و ۹۷ نفر ۱۰-۱۲ سال و ۸۸ نفر از والدین، مربیان و روانشناسان به صورت پرسشنامه بسته-پاسخ، مصاحبه و تورمصاحبه (مصاحبه هنگام قدم زدن درفضا) مورد مطالعه قرار گرفتند. مصاحبه با قدم‌زدن منجر به قرار دادن کودک در جایگاه مسئول بازدید، متعهدتر کردن و مشارکت بیشتر او می‌شود (Hojat & Sheikh asadi, 2021). جهت دست‌یافتن به نتایج دقیق از مشارکت کودکان ۶-۹ سال در زمینه نقاشی با موضوع فضای شهری دلخواه خود و پرسشنامه، منحصراً دانش‌آموزان ۱۰ تا ۱۲ سال مورد ارزیابی قرار گرفتند. نتایج حاصل از پرسشنامه، با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS25 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. سوالات پرسشنامه شامل ۶۸ سؤال

به صورت طیف لیکرت بود، پس از تحلیل پرسشنامه ها، آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۸۹۷ به دست آمد و ۴ متغیر با بالاترین امتیاز مورد ارزیابی قرار گرفتند.

شکل ۲. مدل تحلیلی تحقیق

یافته ها و بحث

تهیه چارچوب شاخص های شهر دوستدار کودک

باتوجه به موضوع بحث لازم است تا اصولی جهت ارزیابی کودکمداری دو منطقه موردنظر تدوین شود. همچنین به نظر می رسد بررسی این موضوع که چه متغیرهایی در دیدگاه کودکان در رابطه با شهر مورد علاقه شان تأثیر داشته، ضروری است. از این رو، با بررسی پیشینه تحقیق، مدل تحلیلی ارائه شده نگارنده و با توجه به مفاهیم و مؤلفه ها، کلیه شاخص ها در یک جدول آورده می شوند تا مهم ترین و اصلی ترین آن ها از لحاظ تعدد تکرار در منابع مختلف مشخص شوند (جدول ۱). پس از بررسی شاخص های اصلی در منابع مطالعاتی، چارچوب شاخص های شهر دوستدار کودک که در واقع چکیده ای از شاخص های اصلی در منابع مختلف است به همراه دفعات تکرار شاخص به صورت جدول ۲ به دست آمد.

تعیین زیرشاخص ها

در ادامه به منظور ارزیابی دقیق تر و مناسب تر مناطق مورد نظر با مشورت صاحب نظران و متخصصان روانشناسی، معماری و شهرسازی فعال در زمینه ی تحقیق به صورت مصاحبه و نیز با توجه به جامعیت و تکرار شاخص ها از میان شاخص های جدول ۲، ۵ شاخص و به همراه زیرشاخص های آن ها در این دو منطقه مورد ارزیابی قرار گرفت (جدول ۳).

جدول ۱: مؤلفه‌های اصلی شهر دوستدار کودک

منابع	مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک
Stevenson (2013), Nikku and Pokhrel(2013),Broberg, Kyttä and Fagerho (2013), Kiani,Esmael zade kovaki(2012). Ghaffari , Ghale noee &Emadi.(2014),Ghanbari azarnejr and others (2015), Karimi azeri and others(2015),Yao and Xiaoyan(2017), Karbalaei Hossini Ghiyasvand (2018).	ایمنی و امنیت
Howard (2006), Coulton and Korbin (2007), Horreli (2007), Woolcock&Steele (2008), cityfreindly (2011), Ghanbari azarnejr and others (2015), Karbalaei Hossini Ghiyasvand (2018).	دسترسی به خدمات و تسهیلات اساسی
Coulton and Korbin (2007),Woolcock&Steele (2008), Price and Reis(2010), Broberg, Kytta and Fagerholm (2013), Bidarigh mehr,Mohabbati(2016), Li and Li (2017),zareii (2023).	دسترسی به طبیعت و فضاهای سبز
Satterthwaite (2004), Bartlett (2005)	همجواری واحدهای مسکونی به کاربری‌های مورد نیاز و علاقه کودکان
Horreli (2007), Woolcock&Steele (2008), Price and Reis (2010), Yao and Xiaoyan (2017)	حمل و نقل، پیاده‌مداری و دوچرخه‌مداری
Chawela (2002), Satterthwaite (2004), Bartlett (2005), Howard (2006), Aarts and others (2011), Fadzila aziz and Said (2012), Ebrahimi , Saeidi Rezvani , & Maani Manjili (2012), Broberg, Kytta and Fagerholm (2013), Nikku and Pokhrel (2013), Minh and others (2017),	حضورپذیری (محلات)
Driskell (2002), Unicef(2004), Howard (2006), Woolcock&Steele (2008), Nikravesh,Ghasemi SIcgani(2015) , Ebrahimi et al (2012), Mostaghni , Etemadi (2017).	هویت مکان
Bartlett (2005), Howard (2006), Horreli, (2007), Gokmen and Gulay Tasci(2016)	کیفیت محیط
ارشادی (۱۳۹۸)، عابدی،عباسی و ضیافت(۱۳۹۹)، حجت و شاه حسینی(۱۳۹۷)	فضاهای خلاق
Howard (2006), Shie(2006), cityfreindly (2011)	انعطاف‌پذیری
Lynch(2006),Rashid Kolvir, Karimi azeri and Purreza(2020),	انسجام اجتماعی
Driskell (2002),Mallon & Has(2002), Unicef(2004),Oliver,s.,et al(2015), Shie(2006), Howard (2006), Brendan(2006), Horreli (2007), Woolcock&Steele. (2008), Percy-Smith& Thomas(2009), Clark (2011), Kiani,Esmael zade kovaki(2012), Nikku and Pokhrel (2013), Gokmen and Gulay Tasci (2016), Xiaoyan (2017), Karbalaei Hossini Ghiyasvand (2018).	مشارکت
Matini, et al (2014), Mallon & Has(2002)	خوانایی
Brendan(2006), Shie(2006), Horreli (2007), Woolcock&Steele (2008), Bacon(2012).	تعلق خاطر مکانی

جدول ۲: چارچوب شاخص‌های شهر دوستدار کودک

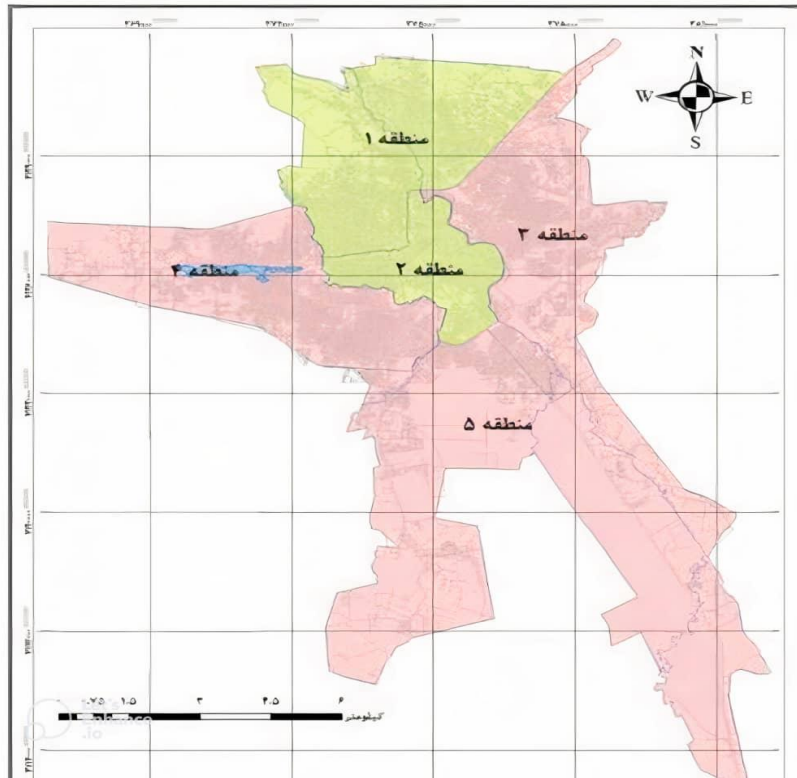
ردیف	شاخص‌های شهر دوستدار کودک	دفعات تکرار شاخص در منابع مختلف بر اساس پیشینه تحقیق
۱	میزان امنیت و ایمنی محیط و فضاهای عمومی	۹
۲	میزان دسترسی به خدمات و تسهیلات اساسی	۷
۳	میزان انعطاف‌پذیری کالبدی	۲
۴	وجود حمل و نقل عمومی مناسب و کیفیت فضا برای عبور دوچرخه و مسیره‌های پیاده	۴
۵	میزان تعامل و مشارکت کودکان در امور محله	۱۲
۶	میزان کیفیت هوا و کیفیت بهداشت محیط	۴
۷	کیفیت فضاهای سبز و طبیعی	۷
۹	حس تعلق خاطر مکانی	۵
۱۰	خوانایی	۲

جدول ۳: بررسی ۵ شاخص پرتکرار و زیرشاخص‌های آن‌ها در دو منطقه مورد مطالعه

ردیف	شاخص‌های مورد بررسی دو منطقه	زیرشاخص‌ها
۱	میزان امنیت و ایمنی محیط و فضاهای عمومی	<ul style="list-style-type: none"> - سرعت امن سواره - پایین بودن احساس ترس از محیط در کودکان - کنترل و نظارت معابر و فضاهای عمومی - امکان فعالیت و بازی و تفریح کودکان در معابر و فضاهای عمومی - استاندارد و سایل بازی در پارک‌ها و معابر - امنیت مسیر رفت و آمد کودکان - تسهیلات مناسب در خیابان‌ها (چراغ راهنمایی و رانندگی برای کودکان، خطوط عابرپیاده و ...)
۲	میزان دسترسی به خدمات و تسهیلات اساسی	<ul style="list-style-type: none"> - وجود و کیفیت فضای آموزشی (مدرسه و مهدکودک) مناسب کودکان - وجود سرانه مناسبی از کاربری‌های موردنیاز (آموزشی، ورزشی، بهداشتی و تجاری-خدماتی) - دسترسی کالبدی مناسب به فضاهای مورد نظر - دسترسی آسان به فضاهای تفریحی - دسترسی آسان به فضاهای آموزشی با پای پیاده
۳	وجود حمل و نقل عمومی مناسب و کیفیت فضا برای عبور دوچرخه و مسیرهای پیاده	<ul style="list-style-type: none"> - وجود وسایل نقلیه عمومی مناسب در محلات منطقه - وجود مسیرهای مخصوص پیاده و دوچرخه در منطقه - استاندارد معابر پیاده و دوچرخه سوارها
۴	وجود و کیفیت فضای سبز و عناصر طبیعی	<ul style="list-style-type: none"> - اختصاص سطح مناسبی از اراضی منطقه به پارک و فضای سبز - دسترسی کالبدی مناسب به پارک‌ها و فضاهای سبز - وجود سلسله مراتبی از فضاهای سبز در منطقه - کیفیت فضای سبز برای کودکان - احساس سبزیگی
۵	میزان تعامل و مشارکت کودکان در امور محله	<ul style="list-style-type: none"> - بهره‌مندی از نظرات کودکان در طراحی محیط توسط طراحان و برنامه‌ریزان و مسئولان محلی - امکان تعامل کودک با همسالان - تمایل کودک به مشارکت در محله

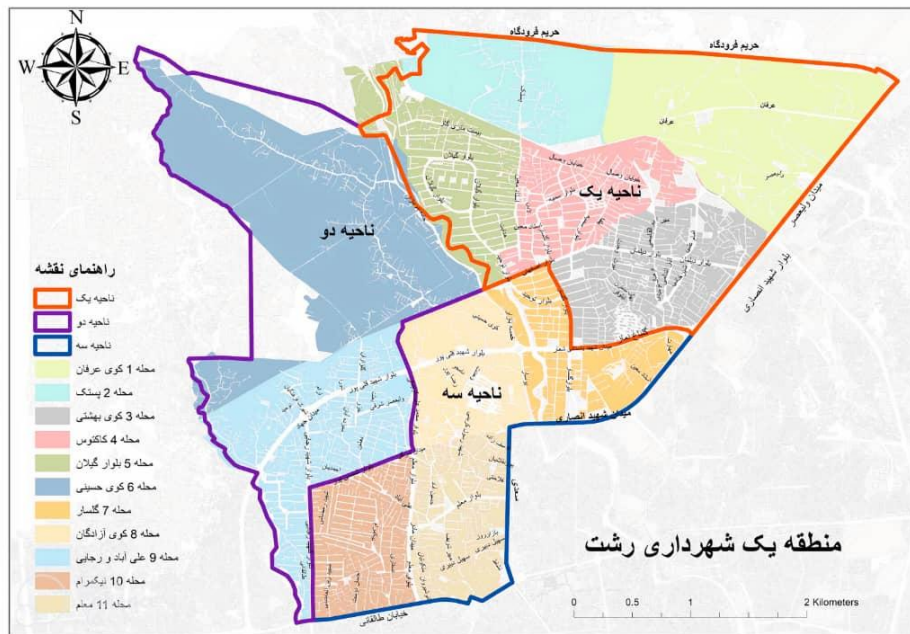
معرفی محدوده مورد مطالعه

محدوده مورد مطالعه پژوهش مرکز استان گیلان و مناطق ۱ و ۲ شهر رشت در نظر گرفته شده است. شهر رشت در ۴۹ درجه و ۳۶ دقیقه طول شرقی و ۳۷ درجه و ۱۶ دقیقه عرض شمالی از نصف النهار گرینویچ قرار دارد. این شهر از شمال به شهر خمام، از جنوب به دهستان لاکان، از غرب به صومعه‌سرا و از شرق به کوچصفهان محدود است. این کلانشهر همچنین پرجمعیت‌ترین شهر شمال ایران در بین سه استان حاشیه دریای خزر و بزرگ‌ترین سکونتگاه سواحل جنوبی دریای خزر محسوب می‌شود. بر اساس سرشماری رسمی سال ۱۳۹۵، جمعیت شهر رشت تعداد ۶۷۹۰۹۹۵ نفر است (General population and housing census, 2016). رشت فشرده‌ترین شهر ایران به لحاظ نسبت جمعیت به وسعت است و از لحاظ نسبت جمعیت در روز و شب نیز رتبه نخست کشور را دارد. شکل‌های زیر محدوده مورد مطالعه را معرفی می‌کنند.

شکل ۳. نقشه‌ی مناطق شهر رشت و معرفی دو منطقه مورد بررسی
برگرفته از: طرح جامع شهر رشت

منطقه یک رشت (بافت جدید) با وسعتی برابر ۱۹۱۲ هکتار حدود ۱۸ درصد از مساحت کل شهر رشت را داراست و با جمعیت ۱۲۴۳۶۸ نفر، حدود ۲۰ درصد از جمعیت شهر رشت را شامل می‌شود. بر اساس تقسیم‌بندی جدید کل منطقه به سه ناحیه تقسیم شده است. از محلات آن می‌توان به کوی عرفان، پستک، کوی بهشتی، کاکتوس گلزار، بلوار گیلان، کوی حسینی، فخب، گلزار، کوی آزادگان، کوی علی‌آباد و رجایی، نیکمرام و معلم اشاره کرد.

شکل ۴. نقشه‌ی منطقه ۱ رشت برگرفته از: طرح تفصیلی شهر رشت

منطقه دو رشت (بافت سنتی) با وسعتی برابر ۲۷۶۹ هکتار و جمعیت ۱۲۳۵۹۹ نفر است. از محلات آن می توان به تختی، منظریه، مطهری، شهرک شهید بهشتی، ساغریسازان، خمیران زاهدان، سبزه میدان، پیرسرا، لاکانی، آفخرا و پارک شهر اشاره کرد.

ارزیابی و مقایسه کودک مداری دو منطقه

براساس مطالعات انجام شده معیارهای فضای مطلوب کودک را می توان در سه بخش مولفه های عینی، ذهنی و عملکردی دسته بندی کرد. جهت ارزش گذاری این مولفه ها از روش مشاهده در مباحث عینی و انجام مصاحبه، تکمیل پرسشنامه و نقاشی کودکان به منظور بررسی عوامل ذهنی و عملکردی بهره گرفته شده است.

ارزیابی شاخص ایمنی و امنیت

جهت فراهم آمدن شرایط ادراک محیطی برای کودکان، یکی از مهم ترین عوامل، ایجاد فضای امن است. عدم وجود قلمرو فیزیکی و روانی مطلوب و حس ازدحام مانع تعامل مطلوب کودک با محیط خواهد شد. همچنین وجود هرگونه تهدید ایمنی و امنیت که محل تعادل قوای محیطی و ذهنی کودک باشد، مانع بروز استعداد های خلاقانه می باشد (KHazaee & KHazaee, 2019). از این رو در تحقیق حاضر جهت بررسی بعد ذهنی از مصاحبه و پرسشنامه بهره گرفته شده است. نتایج حاصل، در جدول (۴) ارائه شده است. برای سنجش مولفه های عینی این شاخص با مشاهده مسیرهای دسترسی کودکان به خدمات مورد نیازشان و فضاهای بازی مختص آن ها و مصالح به کار رفته در فضاها این نتیجه حاصل شد که در فضاهای بازی و پارک های کودکان در منطقه ۱ ایمنی لوازم و فضاها و مصالح کف به درستی در نظر گرفته شده و در منطقه ۲ ایمنی کودکان در فضاهای مذکور رعایت نشده است و اغلب کودکان نیاز به حضور والدین در فضاهای بازی این منطقه دارند، در معابر منطقه ۱ هیچگونه تمهیداتی جهت کاهش سرعت خودروها و طراحی مسیر ایمن جهت عبور کودکان در نظر گرفته نشده و این موضوع در منطقه ۲ تنها به دلیل عرض کم معابر بافت سنتی تا حدی از سرعت خودروها کاسته ولی مسیری جهت ایمنی کودکان در این معابر طراحی نشده است. براساس ارزیابی صورت گرفته شاخص ایمنی و امنیت با میانگین ۲/۶۰ در منطقه ۱ از وضعیت مناسب تری نسبت به منطقه ۲ با میانگین ۲/۲۲ برخوردار است.

جدول ۴: ارزیابی شاخص ایمنی و امنیت در دو منطقه مورد مطالعه

شاخص	زیرشاخص	منطقه ۱	سطح معنی داری (p-value)	امتیاز	منطقه ۲	سطح معنی داری (p-value)
میزان امنیت و ایمنی محیط و فضاهای عمومی	سرعت امن سواره	۲/۱۶	۰/۰۰۰	۲/۴۸	۰/۰۰۰	
	پایین بودن احساس ترس از محیط در کودکان	۲/۵۳	۰/۰۰۰	۱/۸۰	۰/۰۰۰	
	کنترل و نظارت معابر و فضاهای عمومی	۲/۴۰	۰/۰۰۰	۲/۲۰	۰/۰۲۲	
	امکان فعالیت و بازی و تفریح کودکان	۲/۸۴	۰/۰۱۵	۲/۶۰	۰/۰۱۵	
	در معابر و فضاهای عمومی (پارک ها) به طور مستقل					
	استاندارد وسایل بازی در پارک ها و معابر	۳/۶۹	۰/۰۰۰	۲/۴۵	۰/۰۲۲	
	امنیت مسیر رفت و آمد کودکان	۲/۴۳	۰/۰۰۰	۲/۱۶	۰/۰۰۰	
	تسهیلات مناسب در خیابان ها (چراغ راهنمایی و رانندگی برای کودکان، خطوط عابر پیاده و ..)	۲/۲۱	۰/۰۱۰	۱/۸۱	۰/۰۰۶	
	میانگین امتیاز به تفکیک هر منطقه	۲/۶۰		۲/۲۲		

ارزیابی دسترسی کودکان به خدمات و تسهیلات اساسی

براساس متون توسعه شهری و دیدگاه‌های مرتبط با موضوع مورد مطالعه، دسترسی کودکان به کاربری‌های ضروری مورد نیازشان که به صورت مستمر و روزانه به آن‌ها نیاز دارند از جمله کاربری‌های آموزشی، فرهنگی، ورزشی و تفریحی و غیره از عوامل تأثیرگذار بر سطح رضایت آن‌ها از زندگی در محیط شهری است (Abhari, Shamsoddini, & Ezatpanah, 2021). به همین جهت در این بخش ارتباط شهر دوستدار کودک و دسترسی کودکان به کاربری‌های ضروری آن‌ها در دو منطقه ذکر شده مورد بررسی قرار می‌گیرد. براساس سنجش انجام گرفته، میزان دسترسی به خدمات و تسهیلات اساسی با میانگین ۲/۹۳ در منطقه ۱ از وضعیت مناسب‌تری نسبت به منطقه ۲ با میانگین ۱/۵۲ برخوردار است.

جدول ۵: ارزیابی شاخص دسترسی به خدمات و تسهیلات در دو منطقه مورد مطالعه

امتیاز				زیرشاخص	شاخص
سطح معنی‌داری (p-value)	منطقه ۲	سطح معنی‌داری (p-value)	منطقه ۱		
۰/۰۰۰	۲/۰۸	۰/۰۰۰	۳/۱۶	وجود و کیفیت فضای آموزشی (مدرسه و مهدکودک) مناسب کودکان	میزان دسترسی به خدمات و تسهیلات اساسی
۰/۰۰۰	۱/۸۰	۰/۰۰۰	۳/۵۳	وجود سرانه مناسبی از کاربری‌های مورد نیاز (آموزشی، ورزشی، بهداشتی و تجاری - خدماتی)	
۰/۰۲۲	۱/۲۰	۰/۰۰۰	۲/۴۰	دسترسی کالبدی مناسب به فضاهای مورد نظر	
۰/۰۱۵	۱/۰۶	۰/۰۱۵	۲/۸۴	دسترسی آسان به فضاهای تفریحی	
۰/۰۲۲	۱/۴۵	۰/۰۱۷	۲/۶۹	دسترسی آسان به فضاهای آموزشی با پای پیاده	
	۱/۵۲		۲/۹۳	میانگین امتیاز به تفکیک هر منطقه	

ارزیابی وضعیت حمل و نقل عمومی و کیفیت فضا برای عبور دوچرخه و مسیرهای پیاده

براساس سنجش انجام گرفته، وضعیت حمل و نقل عمومی و کیفیت فضا برای عبور دوچرخه و مسیرهای پیاده با میانگین ۲/۷۸ در منطقه ۱ از وضعیت مناسب‌تری نسبت به منطقه ۲ با میانگین ۱/۱۵ برخوردار است، ولی به طور کل در هر دو منطقه این شاخص وضع مطلوبی نداشته و جهت دستیابی به استانداردها در این زمینه باید برنامه‌ریزی و فضا سازی مناسب انجام گیرد.

جدول ۶: ارزیابی حمل و نقل و معابر پیاده و مسیر دوچرخه در دو منطقه

امتیاز				زیرشاخص	شاخص
سطح معنی‌داری (p-value)	منطقه ۲	سطح معنی‌داری (p-value)	منطقه ۱		
۰/۰۰۰	۱/۲۸	۰/۰۰۰	۳/۴۳	وجود وسایل نقلیه عمومی مناسب در محلات منطقه	وجود حمل و نقل عمومی مناسب و
۰/۰۰۰	۱/۰۲	۰/۰۰۰	۲/۵۱	وجود مسیرهای مخصوص پیاده و دوچرخه در منطقه	کیفیت فضا برای عبور دوچرخه و
۰/۰۱۷	۱/۱۵	۰/۰۰۰	۲/۴۰	استاندارد معابر پیاده و دوچرخه سوارها	مسیرهای پیاده
	۱/۱۵		۲/۷۸	میانگین امتیاز به تفکیک هر منطقه	

ارزیابی وجود و کیفیت فضای سبز و عناصر طبیعی

بسیاری از تحقیقات نشان می‌دهد محیط هم به صورت طبیعی و هم ساخته شده در روند رشد خلاقیت، سهم به سزایی دارد. اما نقش محیط‌های طبیعی بسیار بارزتر است (Abedi, Abbasi & Ziafat, 2020). احساس سبزی‌نگی از جمله مؤلفه‌های ذهنی محیط برای درک کیفیت فضای سبز است، حضور فضای سبز با توجه به مشاهدات عینی نگارنده در دو محله با توجه به حضور پارک کودک سرگل، پارک

کسمایی، بوستان نیکمرام، باغ‌الله‌وردی، پارک میثم، پارک سیمرغ در حاشیه رودخانه گوهررود، بوستان توحید، گلپارک کودک گلزار، فلکه آلمانی، گلیاغ نماز از جمله پارک‌ها و فضاهای سبز موجود در محلات منطقه یک و سبزه میدان، پارک شهر (باغ محتشم)، بوستان قلمستان، بوستان اندیشه، بوستان شهید گلستانی، بوستان باقرآباد در منطقه دو است؛ که براساس مشاهدات و نتایج مصاحبه‌های انجام شده میزان و کیفیت فضای سبز طراحی شده در منطقه یک بیشتر از منطقه دو بوده‌است، اما در خصوص احساس سبزی‌نگی با توجه به پرسشنامه کودکان در منطقه دو بیشتر است. دلیل این امر حضور بیشتر کودکان در سبزه میدان و پارک شهر (باغ محتشم) بدلیل حس تعلق کودکان و والدین آن‌ها به این دو فضا است. در صورتی که در منطقه علی‌رغم اینکه مساحت و میزان فضای سبز بیشتری وجود دارد اما به‌دلیل عدم امنیت کودکان برای حضور مستقل و عدم حس تعلق آن‌ها به این فضاها در منطقه فوق‌الذکر احساس سبزی‌نگی کمتری با توجه به پرسشنامه‌ها به‌دست آمده است.

جدول ۷: ارزیابی کیفیت فضای سبز در دو منطقه

امتیاز				زیرشاخص	شاخص
سطح معنی‌داری (p-value)	منطقه ۲	سطح معنی‌داری (p-value)	منطقه ۱		
۰/۰۰۰	۲/۰۸	۰/۰۰۰	۳/۸۷	اختصاص سطح مناسبی از اراضی منطقه به پارک و فضای سبز	وجود و کیفیت فضای سبز و عناصر طبیعی
۰/۰۰۰	۱/۸۰	۰/۰۰۰	۳/۲۳	دسترسی کالبدی مناسب به پارک‌ها و فضاهای سبز	
۰/۰۲۲	۱/۲۰	۰/۰۰۰	۳/۱۵	وجود سلسله مراتبی از فضاهای سبز در منطقه	کیفیت فضای سبز برای کودکان
۰/۰۱۵	۱/۰۶	۰/۰۱۵	۲/۸۴	احساس سبزی‌نگی	
۰/۰۰۰	۲/۸۵	۰/۰۰۰	۲/۶۹	میانگین امتیاز به تفکیک هر منطقه	
	۱/۷۹		۳/۱۵		

ارزیابی شاخص مشارکت کودکان

برای سنجش مشارکت کودکان از ابزار پرسشنامه استفاده شد و نتایج با میانگین ۱/۷۵ در منطقه ۱ از وضعیت مناسب‌تری نسبت به منطقه ۲ با میانگین ۱/۴۱ برخوردار است. با این حال این شاخص در هر دو محدوده از وضعیت نامناسبی برخوردار است و اکثر پاسخ‌دهندگان از عدم امکان مشارکت در طراحی فضاهای مورد علاقه‌شان ناراضی بودند.

جدول ۸: ارزیابی میزان تعامل و مشارکت کودکان در امور دو منطقه

امتیاز				زیرشاخص	شاخص
سطح معنی‌داری (p-value)	منطقه ۲	سطح معنی‌داری (p-value)	منطقه ۱		
۰/۰۰۰	۱/۰۵	۰/۰۰۰	۱/۶۱	بهره‌مندی از نظرات کودکان در طراحی محیط توسط طراحان و برنامه ریزان و مسئولان محلی	میزان تعامل و مشارکت کودکان در امور محله
۰/۰۰۰	۱/۸۰	۰/۰۰۰	۲/۲۳	امکان تعامل کودک با همسالان	
۰/۰۲۲	۱/۳۸	۰/۰۰۰	۱/۴۰	تمایل کودک به مشارکت در محله	میانگین امتیاز به تفکیک هر منطقه
	۱/۴۱		۱/۷۵		

تحلیل نقاشی کودکان در دو منطقه مورد بررسی

نقاشی یک فرآیند کاملاً طبیعی همراه با لذت برای کودک به‌شمار می‌رود. کودک وقتی نقاشی می‌کشد، چیزها را به گونه‌ای که در ذهن می‌بیند، بیان می‌کند و بدین ترتیب چشم‌انداز دنیای درون خود را نمایان می‌سازد. نقاشی زبان کودک است. کودکان برخلاف بزرگسالان هستند. آن‌ها از طریق نقاشی کشیدن، قصه‌گویی، بازی کردن و غیره، شناخته می‌شوند. نقاشی به ما کمک می‌کند تا به دنیای درونی و روح کودک پی ببریم. (Zinalabedini & Bahreman, 2024). Klein (2016) از نقاشی به‌عنوان یکی از ابزارهای کارآ جهت فهم خواسته‌های کودکان یاد کرده‌است. کاربردی‌ترین شیوه مورد استفاده محققین، جهت استخراج معیارهای معماری مطلوب کودکان، محتوای انگاره‌های آن‌ها، از طریق بهره‌گیری از ابزار مشارکتی نقاشی، می‌باشد (Behnia, Kheirollahi, Sahragard & Soltanifar, 2020).

این‌رو، در این بخش در راستای تجربه عینی بهره‌گیری از مشارکت کودکان در فرایند طراحی فضای شهری، از ۱۸۳ دانش آموز ۶-۹ سال در محدوده مورد مطالعه خواسته شد که شهر مورد علاقه خود و عوامل دوست داشتنی در آن را به‌وسیله نقاشی بیان نمایند. شکل‌های ۹ و ۱۰ نمونه‌ای از فعالیت نقاشی کودکان است.

شکل ۹. نمونه‌ای از فعالیت نقاشی کودکان

شکل ۱۰. نقاشی با موضوع شهر مورد علاقه و دوست داشتنی کودکان

جهت دستیابی به بهترین نتایج کاربردی مشتمل بر ثبت نقاشی‌های کودکان به‌همراه مصاحبه و مشاهده غیررسمی مورد استفاده قرارگرفت. بدین ترتیب که نقاشی‌های کودکان با تکنیک "بده‌سازی" از دو نقطه نظر "چارچوب" شامل؛ خطوط، فضا و رنگ که نشانگر خصوصیات عمومی شخصیت کودک هستند و "محتوا" شامل؛ ارزش‌گذاری‌ها و بیان نگرش کودک توسط کارشناس ارشد روانشناسی

تربیتی ارزیابی شد. تحلیل های انجام گرفته به مواردی چون؛ فضای سبز، هوای پاک، حضور طبیعت، امنیت، سرزندگی، نظم، پاکیزگی محیط، فضای بازی، حس تعلق، آرامش، تنوع کاربری، نقش مدرسه، همبستگی اجتماعی و... را شامل می شود. نتیجه تحلیل ها در این بخش بیانگر این موضوع است که کودکان در مدارس و محلات منطقه یک در خصوص حس امنیت و دسترسی به خدمات و برخورداری از فضاهای طبیعی در مقایسه با کودکان منطقه دو رضایت بیشتری داشتند و براین اساس منطقه یک کودک مدارتر است، منتها نقطه ضعف هر دو منطقه در میزان مشارکت کودکان در امور محلات و شهر است که هر دو منطقه در این مورد دچار ضعف کمبود هستند که نیاز به برنامه ریزی و در نظر گرفتن زیرساخت هایی برای رفع این مشکل است.

نتیجه گیری

نیازهای کودک به عنوان آسیب پذیرترین قشر جامعه، اصلی و اساسی ترین نیازهای مشترک دیگر اقشار جامعه نیز می تواند باشد و عدم توجه به آن ها در طراحی جامع در واقع بی توجهی به نیازهای پایه جامعه و در نتیجه بی روحی و بی کیفیتی محیط است. نهایتاً می توان نتیجه گرفت که تحلیل پرسشنامه با دیدگاه صاحب نظران و تحلیل نقاشی کودکان در خصوص کودکمداری این دو منطقه، سازگاری دارد. در پاسخ سوال اول پژوهش، بنابر یافته های پژوهش، میانگین ارزیابی وجود و کیفیت فضای سبز و عناصر طبیعی در منطقه یک شهر رشت (۳/۱۵) نسبت به منطقه دو (۱/۷۹) بیشتر بوده است. وجود کیفیت سبز و عناصر طبیعی در دید کودکان که برای آن ها به عنوان مکان بازی نیز شناخته می شود، حس امنیت دارند. از طرفی هم، این دلیل مبنی بر این است که حضور بیشتر کودکان در سبزه میدان و باغ محتشم با توجه به حضور والدین آن ها در این مکان ها است. از طرفی ارزیابی دسترسی کودکان به خدمات و تسهیلات اساسی توسط کودکان و مربیان و والدین آن ها مورد ارزیابی قرار گرفته است میانگین دسترسی به خدمات و تسهیلات اساسی در منطقه یک ۲/۹۳ وضعیت بهتری نسبت به منطقه با میانگین ۱/۵۳ دارد. این مؤلفه خدمات مورد نیاز کودکان را در خود جای داده است که این عوامل از جمله دسترسی آسان به فضاهای تفریحی و کاربری های مورد نیاز آموزشی و ورزشی و .. در این منطقه نسبت به منطقه دو بیشتر است. در بین عوامل مورد ارزیابی وضعیت حمل و نقل عمومی و کیفیت فضا برای عبور دوچرخه و مسیرهای پیاده در محلات دوستدار کودک شهر رشت میانگین منطقه یک ۲/۷۸ نسبت به میانگین منطقه دو ۱/۱۵ به نسبت بهتر و مناسب تر از آن است که این نشان از پیاده راه بودن سبزه میدان و فضای مناسب و مخصوص پیاده روی و دوچرخه سواری در باغ محتشم دارد. کودکان و والدین آن ها بر این باورند که این منطقه به دلیل دارا بودن مسیرهای مخصوص پیاده روی و دوچرخه سواری این فضا کودکان می توانند به راحتی در محیط شهر بازی و نیازهای خود را برطرف کنند. در پاسخ به سوال دوم پژوهش، مشارکت کودکان در مناطق شهر رشت به یک اندازه در یک سطح قرار دارند که در طراحی محیط توسط طراحان و برنامه ریزان و مسئولان محلی انجام شده اند که در منطقه دو نسبت به منطقه یک از نظرات کودکان بهره مند نشده اند، همچنین امکان تعادل کودک با همسالان و مشارکت در محله در هر دو منطقه نسبت به هم دیگر پایین می باشد. کیفیت نظارت پذیری از عوامل عینی و عملکردی محیط مهم ترین عناصر کیفیت محیط در شاخص مدیریتی در محلات منطقه یک می باشد. دلیل این امر، امنیت و آرامش نسبتاً خوب برای کودکان، نظارت والدین بر کودکان هنگام حضور در فضا، حضور نیروهای پلیس محلی، طراحی و برنامه ریزی فضا توسط مسئولین است. کیفیت رنگ از عوامل عینی محیط، مهم ترین عناصر کیفیت محیط در شاخص روانشناسی این منطقه است. دلیل این امر، استفاده از نقاشی در کف و جداره در بخش هایی از فضاهای مخصوص کودکان در منطقه یک است. تأمین نیازهای ضروری کودکان از عوامل عملکردی محیط در اولویت است. دلیل این امر درصد اشتغال بالای والدین، قابلیت تأمین نیازهای اقتصادی کودکان در محیط، ارزش منطقه ای محله و سرمایه گذاری بخش دولتی و خصوصی در محلات این منطقه است. امنیت اجتماعی از عوامل عملکردی محیط در بافت جدید به دلیل عدم حضور معتادان و مجرمان و حضور پلیس محلی بیشتر است. هویت و تعلق مکانی از عوامل عینی و عملکردی محیط در بافت سنتی بیشتر است؛ دلیل اصلی این امر، اعتبار بخشی سنن فرهنگی و همچنین ساکنین بومی در محلات این منطقه است. همچنین نتایج نشان می دهد که با توجه به کیفیت های متفاوت محیط، بافت های گوناگون دارای ویژگی های کیفیتی متفاوت جهت جذب کودکان است. نتایج حاصل از مقایسه تطبیقی دو منطقه نشان می دهد که مؤلفه های امنیت، فضای سبز، دسترسی، پیاده و دوچرخه مداری از بعد کالبدی و رنگ و زیبایی و خوانایی از بعد روانشناسی در محلات با بافت برنامه ریزی شده و جدید در مقایسه با محلات سنتی، کیفیت مطلوب تری دارد.

بنابراین امتیازات حاصل از مقایسه تطبیقی، بیان‌گر این مطلب است که باتوجه به شرایط فعلی شهر رشت، وضعیت منطقه ۱ یعنی بافت جدید با مجموع میانگین امتیاز ۱۳/۲ مطلوبیت بیشتری دارد و این امر ناشی از کیفیت بهتر و رضایت بالاتر شهروندان نسبت به منطقه ۲ با جمع میانگین امتیاز ۸/۰۹، به‌عنوان بافت سنتی است.

باتوجه به مطالعات و تحلیل صورت گرفته، پیشنهادهای زیر جهت ارتقای کیفیت محیط با تاکید بر فضای شهری کودک محور در بافت سنتی و جدید شهر رشت (در ابعاد عینی- فیزیکی، اجتماعی- عملکردی و ذهنی) که قابل تعمیم به سایر نقاط نیز هستند ارائه می‌گردد:

- ایجاد موانع برای جلوگیری از ورود موتورسیکلت‌ها به پیاده‌روها، پارک‌ها و فضاهای بازی کودکان؛
- تأمین علائم راهنمایی و رانندگی متناسب برای کودکان؛
- نصب علائم راهنمایی تصویری در پارک‌ها و فضاهای شهری؛
- ایجاد باجه‌های پلیس در پارک‌ها و جلوگیری از ایجاد پاتوق برای اراذل و اوباش (به‌خصوص در بافت سنتی)؛
- ایجاد مسیرهای امن برای رفت و آمد مستقلانه کودکان در محلات؛
- ایجاد کفپوش مناسب در فضاهای بازی کودکان (در بافت سنتی)؛
- برگزاری جلسات نظرسنجی از کودکان در محله‌ها و ایجاد سامانه‌های نظرسنجی محلات دوستدار کودک برای بیان دیدگاه‌های کودکان؛
- الزام انجام کارهای پژوهشی در مورد علایق و دیدگاه کودکان، قبل از انجام اقدامات عملی در حوزه کودکان؛
- افزایش فعالیت‌های پاکسازی معابر، جوی‌ها و سطوح زباله و فرهنگ‌سازی در جهت رعایت و حفظ پاکیزگی و بهداشت؛
- گسترش پارک‌ها و فضاهای سبز در سطوح مختلف و ارائه خدمات جهت استفاده کودکان در تمام فصول؛
- ایجاد کتابخانه کودک؛
- تأمین ارتباط بیشتر کودکان با عناصر طبیعی مانند: آب، خاک و غیره؛
- طراحی فضاهایی که امکان کشف و قابلیت جستجو را دارا و برای کودکان هیجان‌انگیز باشد؛
- تقویت هویت معبر با توجه به عنصر تاریخی موجود در محله و تبلیغات مناسب برای هدایت به سمت آن (نصب تابلوهای خوانا برای کودکان)؛
- استفاده از نمادها و المان‌های مفهومی ویژه کودکان؛
- استفاده از علائم گرافیکی کودکانه محله به‌صورت برجسته در سطوح کف.

References

- Abdulahi, A. A., & Azarnoush, Forough (2019). Evaluation of urban spaces for children based on the principles of a child-friendly city (case study: Kerman city). *urban planning geography researches*, 9(3), 856-835. (in Persian)
- Abedi, S., Abbasi, Z., & Ziafat, H. (2020). Explaining the Role of Knowledge-Based Urban Spaces in Nurturing Children's Creativity by Emphasizing on Science and Technology Parks. *Islamic Art Studies journal*, 16(37),194-210. (in Persian) DOI: <http://doi.org/10.22034/IAS.2020.109372>
- Abhari,N., Shamsoddini,A., & Ezatpanah,B. (2021). Assessing the status of child-friendly city indicators and its relationship with children's access to the required essential uses (case study: Jahrom city). *Geographical Urban Planning Journal*, 9(3),835-856. (in Persian) DOI: [10.22059/JURBANGEO.2021.320202.1472](https://doi.org/10.22059/JURBANGEO.2021.320202.1472)
- Aerts, J. (2018). *Shaping Urbanization for Children: A Handbook on Child-Responsive Urban Planning*. New York: United Nations Children's Fund (UNICEF).
- Ahmadi, M., Sarami, H., Ghayoor, H., & Hiraptian, V. (2020). Evaluation of the role of the city's structure in the realization of the development of Yazd's neighborhoods. *Journal of Sustainable City*, 2(4),31-45. (in Persian) Doi: [10.22034/JSC.2020.195824.1077](https://doi.org/10.22034/JSC.2020.195824.1077)
- Ahmadvand, M., Soltani, S., & Goodarzi, M. (2022). Analyzing the child friendly city indicators in Ahvaz metropolis. *Journal of Geographical Urban Planning Research*, 10 (3), 63-84. (in Persian) Doi: <http://doi.org/10.22059/JURBANGEO.2022.339123.1662>
- Asadi, M., Nastaran, M. (2021). Adaptation of urban spaces for children based on the principles of a child-friendly city-(Case study: Hezarjarib and Takht Foulad area of Isfahan District 6). *Sustainable Urban Development*, 2(2), 55-66. (in Persian) DOI: [20.1001.1.27170128.1400.2.2.6.9](https://doi.org/10.1001.1.27170128.1400.2.2.6.9)
- Ataei, E., Torabi, Z., & Panahi, S. (2021). The place of creative children in urban spaces with emphasis on the components of participation and sense of belonging to the environment. *Journal of Urban Management*, 20(63), 61-79. (in Persian) URL: http://ijurm.imo.org.ir/browse.php?a_id=3113&sid=1&slc_lang=en
- Bacon, E. (2016). *Design of cities*.(3rd ED). Taheri, F., Iran Urban Planning and Architecture Studies and Research Center, Shahidi publication, Tehran.
- Behnia, B., Kheirollahi, M., Sahragard, M., & Soltanifar, A. (2020). Lessons from child participation in the process of designing child-friendly spaces architecture. (Case Study: Bojnourd Therapeutic Spaces). *Journal of Architectural Thought*, 4(7),58-77. (in Persian) DOI: [10.30479/at.2020.12316.1402](https://doi.org/10.30479/at.2020.12316.1402).
- Behntash, M., & Sarlak, S. (2021). Organizing Golha Square in Marzdaran Neighborhood Using a Child-Friendly City Approach for Children's Mental Health. *Armanshahr journal*, 14(34),169-176. DOI:[10.22034/AAUD.2020.194941.1944](https://doi.org/10.22034/AAUD.2020.194941.1944).
- Bidarigh mehr, Z., Mohabbati safesari, S.Z. (2016). The Child Friendly City Indicators. *Ist Scientific Research Conference on Civil, Architecture, Sustainable Environment*. Tehran: Ivan Shams Institute of Architecture and Urban Planning. www.caconf.ir/fa
- Bishop, K., & Corkery, L. (2017). *Designing cities with children and young people: beyond playgrounds and Skate Parks*. New York: Routledge.
- Brown, C., Lannoy, A. D., McCracken, D., Gill, T., Grant, M., Wright, H., & Williams, S. (2019). Special issue: child-friendly cities. *Cities & Health*, 3(1-2), 1-7. DOI: [10.1080/23748834.2019.1682836](https://doi.org/10.1080/23748834.2019.1682836)
- Chan, P., & Lee, M.H. (2019). Prioritizing Sustainable City Indicators for Cambodia. *Urban Science*, 3(4), 104.
- Chen-ran, W., & Tao, X. (2022). Practice and enlightenment of Child-Friendly City construction in health promotion in China. *Chinese Journal of Public Health*. 38(1), 1-5. DOI: [10.11847/zgggws1134190](https://doi.org/10.11847/zgggws1134190)
- Danenber, R., Doumpa, V., & Karssenber, H. (2018). *The City at Eye Level for Kids, Rotterdam / Amsterdam*, STIPO Publishing. ISBN 978-91-7729-838-0.
- Del Pulgar, C. P., Anguelovski, I., & Connolly, J. (2020). Toward a green and playful city: Understanding the social and political production of children's relational wellbeing in Barcelona. *Cities*, 96, 102438. DOI: [10.1016/j.cities.2019.102438](https://doi.org/10.1016/j.cities.2019.102438)
- Detailed plan of Rasht city 1398-99 by Naghsh Gahan consulting engineers. (in Persian)
- Ekawati, S.A. (2015). Children – Friendly Streets as Urban Playgrounds. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 179, 94-108. DOI: [10.1016/j.sbspro.2015.02.413](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.02.413)
- Fang, K., Azizan, S.A. & Huang, H. (2024). GIS-based intelligent planning approach of child-friendly pedestrian pathway to promote a child-friendly city. *Sci Rep*, 14, 8139. DOI: [10.1038/s41598-024-58712-5](https://doi.org/10.1038/s41598-024-58712-5)
- Hekmatnia, H., Mousavi, M. N., Rasouli, M., & Saeidpoor, S. (2020). Child Friendly City Foresight In The 1410 Horizons (Case Study: Tabriz City). *geography and territorial spatial arrangement journal*, 10(36), 37-54. DOI: [10.22111/GAIJ.2020.5712](https://doi.org/10.22111/GAIJ.2020.5712)

- Heydari, M. T., Ahadnejad Roveshty, M., Rahmani, M., & Moharami, S. (2020). Requirements of Planning a Secure City for Children in Iranian Cities Benefitting from a Societal Security Approach (Case Study: Neighborhoods of the historical Structure of Zanjan). *societal security studies journal*, 11(63), 243-276. (in persian) <https://sid.ir/paper/952639/fa>
- Hojat, E., & SHEikh asadi, F., (2021). Improvement and Continuity of Childhood Experience in Children's Educational Environments (A Reflection on the Home and School Environment among Elementary School Children in Kerman). *journal of architecture and urban planning*, 13(30), 61-79. (in persian) URL: <https://sid.ir/paper/402588/fa>
- Huang, C. C., & Han, K. (2019). Social innovation in child and youth services. *Children and Youth Services Review*, 103, 173-177. DOI: [10.1016/j.childyouth.2019.06.008](https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.06.008)
- Karimi, F., & jalilisadrabad, S. (2021). Analyzing the Compliance of Open Space of Residential Complexes with the Approach of "Child-Friendly City" And Its Promotion through Children's Participation (Case Study: Amin Residential Complex in Yazd City). *Urban Planning Knowledge*, 5(2), 63-78. (in Persian) DOI: [10.22124/upk.2021.15594.1389](https://doi.org/10.22124/upk.2021.15594.1389)
- KHazaee, M., & KHazaee, S. (2019). Analysis of the "Child Friendly City". *Geography and Human Relationships Journal*, 2(2), 220-232. (in persian) DOI: [20.1001.1.26453851.1398.2.2.14.4](https://doi.org/20.1001.1.26453851.1398.2.2.14.4)
- Kumar, k., & Arash, B. (2021). Explaining the principles of a child-friendly city with the approach of upgrading the urban environment by the Delphi method. *Urban Manage Energy Sustainability*, 3(1), 65 - 75. URL: <https://www.sid.ir/paper/973725/en>
- Larsson, K., Anund, A., & Pettigrew, S. (2023). Autonomous shuttles contribution to independent mobility for children—a qualitative pilot study. *J. Urban Mobility*, 4, 100058 (2023). DOI: [10.1016/j.urbmob.2023.100058](https://doi.org/10.1016/j.urbmob.2023.100058)
- Mousavi, M.N., Jahangirzadeh, J., Bayramzadeh, N., Omidvarfar, S., & Kamelnia, R. (2023). An analysis of the prioritization of indicators of a child-friendly city (Case study: 5 Regions of Urmia). *Urban Social Geography*, 10 (1), 143-160. (in persian) DOI: [http://doi.org/10.22103/JUSG.2023.2093](https://doi.org/10.22103/JUSG.2023.2093)
- Moreno, C. (2024). *The 15-Minute City: A Solution to Saving Our Time and Our Planet* (1st Ed), Wiley Publisher. ISBN 978-1394228140.
- Nam, H. (2018). Child-friendly city policies in the Republic of Korea. *Children and Youth Services Review*, 94, 545- 556. DOI: [10.1016/j.childyouth.2018.08.033](https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.08.033)
- Nan, F. (2020). Policy innovation on building child friendly cities in China: Evidence from four Chinese cities. *Children and Youth Services Review*, 118, 1-11. DOI: [10.1016/j.childyouth.2020.105491](https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105491)
- Parsa, P., Mirqolami, m., & Qarabaglou, M. (2019). CPC (Child Preceptor City): Revising CFC (Child Friendly City) Model in an Islamic Iranian Context. *journal of researches in islamic architecture*, 7(1), 109-130. (in persian) URL: <http://jria.iust.ac.ir/article-1-1132-fa.html>
- Rashid Kolvir, H., Karimi Azeri, A. R., & Purreza, S. H. (2020). Assessment of Creating Child Friendly City Components in Bandar-e Anzali. *Urban Planning Knowledge*, 4(3), 51-65. DOI: [10.22124/UPK.2020.14181.1273](https://doi.org/10.22124/UPK.2020.14181.1273)
- Rostaei, Sh., & Kouhi, F. (2023). Identifying Key Forces Affecting Urban Livability for Children with a Foresight Approach (Case Study: District 3 of Tabriz). *Geography and Planning*, 27(85): 93-100. (in persian) DOI: [10.22034/GP.2023.16825](https://doi.org/10.22034/GP.2023.16825)
- Saridar Masri, S. (2018). Integrating youth in city planning: Developing a participatory tool toward a child-friendly vision of Eastern Wastani- Saida. *Alexandria Eng. J.*, 57(2), 897-909. DOI: [10.1016/j.aej.2017.01.023](https://doi.org/10.1016/j.aej.2017.01.023)
- Shahmiri, N., Zaeimdar, M., Moogouei, R., & Malmasi, S. (2023). Presenting a model of management and planning of a safe urban environment with a child-friendly city approach (Case study: Tehran metropolis). *Journal of Geography and Urban Space Development*, 10(2), 113-131. (in persian) DOI: [10.22067/JGUSD.2022.76980.1202](https://doi.org/10.22067/JGUSD.2022.76980.1202)
- Shahrizadeh, S., & Moayedfar, S. (2017). Child-friendly Strategic planning with emphasis children's creativity (Case Study: Yazd City). *Research and urban planning Journal*, 8(28), 171-186. (in Persian) DOI: [20.1001.1.22285229.1396.8.28.9.1](https://doi.org/20.1001.1.22285229.1396.8.28.9.1)
- Shieh, S. (2014). Responsive urban Environment for child (case study: Tehran). (4th ED). Tehran: city publication.
- Tahmasebizadeh, F., & Massoud, M. (2023). Assessment and analysis of place identity in urban areas. Case study: Negin township city of Isfahan, *Journal of Social Development and Welfare Planning*, 14 (53), 121-160. (in Persian) DOI: [10.22054/qjsd.2022.57579.2093](https://doi.org/10.22054/qjsd.2022.57579.2093)
- Tamjidi, Z., Zarabadi, Z., & Habib, F. (2022). Identification of the Effective Components to Improve the Quality of Urban Public Spaces for Children Regarding the Conceptual Model of the Right to the City (Case Study: Tehran). *Motaleate Shahri*, 11(44), 115-130. (in Persian) DOI: [10.34785/J011.2022.004/Jms.2022.130](https://doi.org/10.34785/J011.2022.004/Jms.2022.130)
- UNISEF(2018), UNICEF Child Friendly Cities and Communities Handbook, United Nations Children's Fund (UNICEF), Geneva, Switzerland.

- Weng, M., Ding, N., Li, J., Jin, X., Xiao, H., He, Z., & Su, S. (2019). The 15-minute walkable neighborhoods: Measurement, social inequalities and implications for building healthy communities in urban China. *Journal of Transport & Health*, 13(1), 259–273. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2214140518305103>
- Weinstein, C. S., & David, T. G. (2013). *The Built Environment and Children Development in Spaces for Children*. New York: Springer US.
- Zanganeh, M., Hosseini, H., & Moradpure, M. (2023). The Evaluation of Child-Friendly City Indicators in New Cities (Case Study: Golbahar as a New City). *Journal of Geography and Urban Space Development*, 10(21), 133-149. (in Persian) DOI: [10.22067/JGUSD.2023.69743.1029](https://doi.org/10.22067/JGUSD.2023.69743.1029)
- Zinalabedini, P., & Bahreman, D. (2024). The Use of Children's Drawings in Structure, Character and Concept Design of Animation (A Case Study: Farshid Shafiei's and Mahdiyar's Selected Art Works). *Journal of Fine Arts: Performing Arts and Music*, 28(4), 19-33. (in Persian). DOI: [10.22059/jfadram.2023.365924.615797](https://doi.org/10.22059/jfadram.2023.365924.615797)